

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת תולדות ביצה ית. – כב:

ית. גזרו יו"ט אטו שבת.

ית. ברש"י ד"ה בדלי טמא. משום דנראה כמתקן כלי וכו'.

וכ' ע"ז המהרש"ל [בח"ש], פי' אע"פ דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה טעמא דמתקן כלי, היינו שלא רצה לפרש דמשום תיקון כלי לחוד אסור הטבילה, אבל בתר דאסרו הטבילה משום שמא יעבירונו וכו', אז אפי' היכא דליכא חשש דשמא יעבירונו מאחר דאין עיקר הטבילה לכלי לחוד אלא אגב מים, אפ"ה אסור משום מתקן כלי, שהרי שאר כלים טמאין אינם ראויין לכלום, שהרי אסורין לטבול משום שמא יעבירונו. עכ"ל. אמנם המהרש"א האריך לחלוק עליו, ופירש דברי רש"י כאן אליבא דרבא דהוא בתראה. יעו"ש.

ית. בתוד"ה שמא יעבירונו, תימה אמאי לא קאמר שמא יוציאנו מרה"י לרה"ר וכו'.

וז"ל רש"י בסוכה [מג. בד"ה ויעבירונו], ה"ה דמצי למימר ויוציאונו מרה"י לרה"ר, אלא שברוב מקומות וענינים אמרינן יש לחוש להעברת ד' אמות ואין לחוש להוצאה, כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה, דאין כאן איסור הוצאה דאורייתא, [בהא דגינה וקרפף, תמה בתורי"ד שם מהא דשבת ז. דמבואר דהוי רה"י דאורייתא ע"י היקף מחיצות, אע"פ שלא הוקפו לדירה], ויש כאן איסור העברה ברה"ר, או הגביהו ע"מ ליטלו ולא להוציאו, ונמלך להוציאו, פטור משום הוצאה, כדאמרינן במס' שבת [ה.]. עכ"ל. והתוס' שם תמהו, דה"נ גבי העברת ד"א ברה"ר, אם מתחילה נטלו ע"מ שלא להעבירו ד"א, אע"פ שהעבירו אח"כ, לא מיחייב, והסכימו לטעם ראשון, [דמשום מונח בכרמלית נקט טעמא דשמא יעבירונו, ומבואר דס"ל דאף בעקר מכלמית והעביר ד"א ברה"ר חייב, ודלא כמש"כ בעירובין [לב: בתוד"ה הכא באילן] בשם מהר"י, וציינו הגרע"א].

ובתוס' רי"ד [שם, ובפסחים סט.]. כ', דסתם עיירות כרמלית הן, שאין דרים בהן ששים רבוא שיהיו מבואותיה רה"ר, והלכך אם יוציא מביתו לחוץ, לכרמלית קא מפיק, ואם יוציא נמי מן העיר ולחוץ, מכרמלית לרה"ר קא מפיק, שסתם העיירות אינן מוקפות חומה שיהיו רה"י, משו"ה נקט העברה. [וכוונתו דחיישי' שמא יעבירונו ד"א ברה"ר שמחוץ לעיר דבזה ס"ל דא"צ ששים רבוא. כן פי' בשו"ת בית יצחק או"ח סי' נ'. ובדרשות שבסוף בחלק חו"מ, סי' ט"ז, פי' דדוקא לענין הוצאה והכנסה בעינין ששים רבוא דומיא דדגלי מדבר, משא"כ בהעברת ד"א ברה"ר דאסירא מהלכה למשה מסיני כמבואר בשבת [צו:]. מהמגיה בתורי"ד].

ובתוס' תירצו שיש היכרא בפתח גפיפופי החצר, ובתור"פ הוסיף דהיכר מחיצות והתקרה מדכרי ליה. [דסתם כלים בבית שיש בו תקרה הם מונחים, כמבואר בב"ב יא: וברש"י ד"ה לא מבעיא]. אמנם לפי מה דמסקו

הקשה בתור"פ, דבשאר מלאכות נמי נגזור יו"ט אטו שבת, וי"ל דלא גזרינן אלא במלאכות האסורות לזה ולזה כי הכא. ועוד י"ל, דבמלאכות החמורות שהן בכרת ובסקילה, זהירי בהו טפי ולא צריך למיגזר, אבל טבילה דאינו אלא מדרבנן, שייך למיגזר.

ית. ותסברא, אי אית ליה מים יפים וכו', וכיון דלית ליה, מיזהר זהיר בהו.

[והוא מילתא דלא שכיחא, ולא גזור בה רבנן. רש"י]. והקשה מהר"ם שי"ף, א"כ מפני מה אין מטבילין כלי ע"ג מימיו וגזרינן ביה משום שמא יעבירונו, י"ל אם נתירנו לו להטביל ע"ג מימיו, יהיה מילתא דשכיח, שלא יזהר במשקין מלטמא כדי שיטבול הכלים.

ית. מתוך שלא הותרה לה אלא ע"י מלבוש, זכורה היא.

כ' המהרש"א, מיהו לא דמי למטביל כלי ע"ג מימיו דאסור, ולא אמרינן ביה מתוך שלא הותר לו ע"ג מימיו זכור הוא, [והרשב"א [סוד"ה דולה] הניח קושיא זו בצ"ע], דהתם כל עצמו לא בא אלא לטהר או מימיו או כליו, משא"כ הכא דלא מיחזי כלל שבא לטהר, אלא שהאשה נכנסת במים להקר. עכ"ל. והמהר"ם שי"ף כ', דדוקא בנדה הטובלת בבגדיה זכורה היא, דאין דרך טבילה במלבוש, משא"כ כלי ע"ג מימיו, ועוד, מים א"א להשיק אלא בכלי, סבור דה"ה כלי לחוד מטבילין, רק אם יש לו מים טמאים יותר טוב להטביל בפעם אחת, אבל מלבוש, יכול להטביל כל אחד לבדו, א"כ זכורה היא. [וכן לרב יוסף זכורה היא ולא תסחוט]. עכ"ל.

ית. א"ל אביי וכו' כלים דלאו בני סחיטה ניהו מאי איכא למימר, א"ל גזירה הני אטו הני.

כ' המאירי, שאלו בתוס', האיך התירו בפ' כל כתבי [קיה]. בקערות שאכל בהן ערבית להדיחם בשחרית, והרי יש להם לגזור אטו אותם שהן בני סחיטה, ותירצו, שלא גזרו אלא בהטבילה של מצוה וטהרה, אבל הדחה של רשות לא. [וכ"כ הרשב"א בקיצור וז"ל, י"ל דלא גזרו אלא בטבילה של מצוה כמו שכתבנו לעיל]. [אמנם מה דמשמע מסו"ד דבמידי דמצוה להוט טפי, וכמש"כ לעיל [בד"ה לגזור השקה], לפור"ר צ"ב, דהך טעמא שייך בהעברת ד' אמות שקודם הטבילה, אבל בסחיטה שאחר הטבילה, מאי להוט שייך בזה, אחרי שקיים מצותו]. ועוד, שאותה הדחה לא שייכא אלא באותם הכלים שאינן בני סחיטה, אבל טבילה לטהרה שייכא בכלהו. [וכ"כ הר"ן].

תוס' במגילה [ד: בד"ה ויעבירנה, הו"ד במהר"ם שי"ף כאן] לתירוץ זה וז"ל, אבל זימנין שהמגילה קיימא כבר ברה"ר ויעבירנה ד"א בגווה, עכ"ל, א"כ לכאור' ק"ו דאיכא למיחש לכלים שבחצר, וצ"ל דתקרה לאו דוקא. א"נ או או קאמו, דאפי' מחיצה דפי תקרה הוי היכר.

ית. בתוד"ה נגזור. וי"ל וכו' לפי שלהוט להטבילו, אבל בהשקת מים אין להוט כ"כ להשיקן, דאפשר במים אחרים.

וז"ל הרשב"א, דלא גזרו כן בשום מקום אלא במקום מצוה, דמתוך שהוא בהול לקיים מצותו, משתלי ולא דכיר, כגון גבי לולב ושופר ומגילה, ואי נמי הכא גבי טהרת כליו שנטמאו באב הטומאה, דמתוך שמצוה עליו לטהר, הרי הוא בהול לקיים מצוה ואינו זכור, אבל גבי השקת מים אינו בהול, [א"ה, לכאור' כוונתו דאין מצוה בטהרה שע"י השקה, שהרי אין טהרתן אלא ע"י שהן זרועין ומחוברין למי המקוה **ובטלי אגביהו**, כדפירש"י במתני'], וכן כשנטמא כלי בולד הטומאה, לא חמירא ליה טומאה זו כ"כ וזכור הוא, וכו'.

ית. בתוד"ה כלי. ומיהו קשה וכו' דאם רוצה להשתמש בחולין ומעשר, א"צ טבילה, ואי משום תרומה, הא בעי הערב שמש וכו', וי"ל וכו' דבטבילה דרבנן כמו זו לא בעיא הערב שמש.

ובתוס' בחגיגה [כא. סוד"ה האונן] כ' בשם רבינו אלחנן דגם כשנטמאו בולד הטומאה צריך הערב שמש, [וכן נראה ברמב"ם בפ"י מהל' אבות הטומאות ה"ב]. וכו' דלפ"ז הך דסוגיין דמטבילין ביו"ט כלי שנטמאו בולד הטומאה, מיירי ביו"ט שחל בערב שבת, ומטביל לצורך שבת, ועיין בקה"י [סי' י"ד] מאי דשו"ט בזה. וכו' בסו"ד לתרץ קושיתם, ע"פ המבואר בתוס' דנדה [ז. בס"ה והאי] דטבול יום אינו פוסל לחולין שנעשו על טהרת תרומה, וכן אינו פוסל חולין הטבולין לחלה, וא"כ הרי שפיר מהני הטבילה, אע"פ שגם קודם הטבילה הוא שני וגם לאחר הטבילה הוא טבול, דהוי שני, מ"מ לענין חולין הטבולין לחלה ולענין חולין שנעשו על טהרת תרומה הרויח טובא שיכול להשתמש בהן ביומו אחר טבילה, וצ"ע טובא למה לא נחתו התוס' דחגיגה לתירוצ' זה, ונדחקו לאוקמה ביו"ט שחל בע"ש.

ית. תינח בשבת, ביהו"כ מאי איכא למימר.

כ' הפנ"י, ותמוה לי טובא, הא איתא להדיא בברייתא פ' יוה"כ [עז:], דאם היה מלוכלך בטיט וצואה רוחץ כדרכו ביהו"כ ואינו חושש, ויש ליישב בדוחק, דודאי משום האי טעמא דאדם בא מלוכלך, לא הוה שרינן, משום דמילתא דלא שכיחא היא, אלא דבשבת כיון דבימות החמה מותר דנראה כמיקר, משו"ה לא חילקו בין ימות החמה לימות הגשמים, כיון דשכיח מיהא רחיצה ברוב שבתות השנה, בימות החמה במיקר, ובימות הגשמים במלוכלך, משא"כ ביהו"כ דלא שכיח רחיצה, אין להתיר משום טעמא דמלוכלך, דלא שכיח, וידעי כו"ע דמשום טבילה הוא רוחץ ומיחזי כמתקן.

וכ' ע"ז השפ"א, ולא היה לפניו חידושי הרשב"א דתירץ בפשיטות, דדוקא המקום המלוכלך שרי להדיח אבל לא כל גופו, וזה שנכנס כולו במים, ודאי יודעים דלטבול מטומאתו הוא נכנס, דאין דרך להיות כל הגוף מלוכלך, וכ"כ בתוס' רי"ד. והוא פשוט. [ולפמ"ש"כ התו"י ביומא [עג: בד"ה יוה"כ] דהא דהתירו לרחוץ כשהוא מלוכלך, הוא משום דאין אסור מה"ת אלא רחיצת כל גופו, עיי"ש, א"ש טפי, דהכא כיון דרוחץ כל גופו, אסור אפי' מלוכלך כל הגוף]. [ולפ"ז מוכח מלשון הרשב"א דלא כהת"י דיומא, אלא דאם היה מלוכלך כל גופו נמי שרי, רק דלא שכיח, דנימא דמותר לטבול משום שיתלו במלוכלך כל גופו].

ית. מי איכא מידי דבשבת שרי וביהו"כ אסור.

בגליון מהרש"א ציין לדברי הר"ן סוף מכילתין, ויסוד דבריו שם מבואר בבעה"מ ומלחמות ריש מכילתין, דקשיא להו מהא דאמרין לעיל [ב:]: דסתם רבי בשבת כר"ש שמוקצה שרי, וביו"ט כר' יהודה דאסר מוקצה, ומפרש משום דבשבת חמיר ולא אתי לזלזולי ביה, אבל יו"ט דקיל אתי לזלזולי ביה. וז"ל הרמב"ן שם, והקושיא שנתלה עליה בזה,

כבר תירץ אותה רב נחמן, דגבי שבת דחמיר לא אתי לזלזולי ביה, ויו"ט דקיל אתי לזלזולי ביה ולפיכך החמירו בו יותר, וכל עיקר לא דברו חכמים במוקצה אלא כדי שיברור ויזמין לעצמו צרכיו מערב יו"ט, ולא יצטרך למחר לחזר ולטרוח בסעודה, שמא יבא לעשות בה מלאכה או טלטול האסורין לו, וסמכוהו למקרא ד"והכינו", והרי יו"ט ראוי לגזירה זו ואין שבת ראוי לכך, דלא אתו בשבת למיעבד מלאכות כאוכל נפש, והיינו טעמיה דר"נ וכו'.

אבל מה שאמרו מי איכא מידי דבשבת מותר וביהו"כ אסור, מפני ששבת ויהו"כ קדושה אחת הן, ולא אתי לזלזולי ביהו"כ יותר משבת, לפיכך השוו אותן, שכל מדות חכמים כך הן, לגזור דבר ולא חצי דבר, כמו שהשוו שם קודם טבול כלאחר טבול, שהוא ביום אחד בקדושה אחת ואין גזירה לחצי שיעור, ומה שלא אסרו שבת אטו יוה"כ, מפני שהשבת תדירה ולא רצו לבטל כמה טבילות של מצוה מפני חשש ריחוק [אצ"ל רחוק] של יום אחד, והותר הכל מפני שאין גזרין לחצאין. עכ"ל הרמב"ן.

ית. בתוד"ה הדר. ותימה מנא ליה דרבא הדר ביה וכו'.

כ' הבית מאיר, קושייתם עצומה ותירוצם דחוק, [עיין ברשב"א שכ' דדחקו בפירוק קושיא זו, ומסיק, ועוד צריך עיון], ולולי דבריהם היה נלענ"ד לומר, דמזה ראיה לדברי הרה"מ [פ"ד מהל' יו"ט הי"ח] שכ', דהיינו טעמייהו דמאן דלא אמרו הטעם משום דמיחזי כמתקן, משום דהכלי ראוי עכ"פ למי שאינו אוכל חולין בטהרה, ומההוא טעמא כו"ע מודו בכלי טמא בוולד, דלא שייך מיחזי כמתקן משום דהוא חזי לחולין ומעשר, משא"כ כלי חדש כו"ע מודו דאסור משום דמיחזי כמתקן, וראיה לדבריו וכו', וא"כ י"ל אף דהגמ' מקשה הקושיא לרבא א"ה אדם נמי, לאו דוקא לרבא מקשה, אלא משום דרבא אמר בפירוש הכי, אבל ודאי לכו"ע קשיא דגבי אדם מסתמא כו"ע מודו דשייך מיחזי כמתקן, דהא בעוד טומאתו בו כל הנוגע בו יטמא, ושפיר אי אפשר להגמ' לומר דהדר [מטעמא דמיחזי כמתקן, דכו"ע הא מודו ביה וכו"ל], כי אם מסברא דהואיל, ושפיר משני הגמ'.

ית. בתוד"ה ושין. אבל לא בכלי עץ וכו' ונמצא שהוא מטביל כלי וכו', וי"ל דמ"מ אין לגרום הטומאה לכלי בידיים וכו'.

וכ"כ בקיצור בתוס' רי"ד, ומסיק וז"ל, ובכלי חרס נמי, אע"פ שאין עולה לו טבילה במקוה [דליתסר משום טובל כלי], לא חזי להשקה, שהמים מטמאין את הכלי, וחוזר ומטמא את המים, ולא הועילה השקתן כלום, [א"ה, אע"פ דמסתבר שבשעת השקתן טהורין הם, דאפי' אי נימא דהטובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה לטומאה דמעיקרא, אבל השקה שהיא מדין זריעה, לכאור' מהניא באותה שעה בכל ענין, אלא שחוזרין ונטמאין כשיצויאם מן המקוה, וכמבואר בלשון התור"י ד], ונפק"מ לכלי אחר שנגע בהם בעודם במקוה, וכן לענין שיוכל לטבול בהם באותה שעה כמש"כ הרשב"א במתני', מ"מ עיקר כוונתו בהשקה זו לטהרם כשיצויאם מן המקוה, ולהא לא אהני השקתו].

יט. אף בחול אין מטבילין אותו, מפני שצריך הערב שמש.

כ' הצ"ח, קשיא לי להבין דבר זה, וממ"נ במאי עסקינן, אי במזיד שיודע שצריך הערב שמש והוא עובר על דברי תורה, איך שייך לומר בזה אין מטבילין, וכי ישמע ויצייט לנו אם אינו שומע לתורת משה, [א"ה יל"ע בל' רש"י שכ', צריך להחזירו ולמחות בידו, ולא קאמר צריך להודיעו שאסור], ואם החשש הוא מפני השוגג שאינו יודע שצריך הערב שמש, פשיטא קשה למה נאסור לו הטבילה, די שזה הרואה שרוצה להטבילו, יודיע לו שצריך עכ"פ הערב שמש, אבל במה שנאסור לו הטבילה הוא פועל ריק, שאם לא נודיענו הטעם שהוא מפני הערב שמש, לא הועלנו מאומה, שאף שלא יטבילנו ביה"ש וימתין מלטבול עד הלילה או עד למחר ביום, אכתי ישתמש בו תיכף שיעריב שמשו [אצ"ל קודם שיעריב שמשו] של מחר, ועל כרחונו אנו צריכין להודיע לו הטעם שהוא מפני הצרכת הערב שמש, וא"כ שוב א"צ לאסור לו הטבילה. [יעו"ש מאי דשו"ט בקושיא זו, ומסיק, ולעת כזאת לא מצאתי בעשתונות מחשבותי כוונת הסוגיא על נכון].

יט. אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי וכו', ואמינא להו אנא וכו'.

הקשה הצ"ח, דדברי רבא לכאוף סתרי אהדי מרישא לסיפא, דתחלת מאמרו הוא, במחשבתו ניכרת וכו' כו"ע לא פליגי, מזה משמע דעכ"פ בעינן שתהא מחשבתו ניכרת דהיינו דרהיט, אבל אם הולך כדרכו ואינו רץ, ודאי אין טובלין ביה"ש, דבזה ודאי חיישינן שאינו יודע דבעי הערב שמש, וכמו שרלבנן דבי רב ודאי כן הוא וכו', וא"כ אם אין מחשבתו ניכרת, גם ת"ק אוסר, ורבא דפליג עלייהו אומר שבזה גם ר"ש שזורי מודה, ומוקי פלוגתייהו בדבר אחר, אבל עכ"פ באם אין מחשבתו ניכרת, לא פליג אדרבנן דבי רב. וסוף דברי רבא דפליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה וכו', ור"ש שזורי סבר מדהא לא גמיר וכו', ומזה משמע שכל שאין לנו הוכחה שהוא אינו בקי בטומאה וטהרה, רק בסתם בנ"א, אפי' ר"ש שזורי מודה דמטביל ביה"ש וכו'. ונראה דזו כוונת רש"י [בד"ה דכו"ע], והאי גברא דאיפליג ביה ר"ש שזורי ואמר דלא אמרי' ביה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, עכ"ל, משמע דאוקימתא דרבא הוא בצירוף שני דברים יחד, דהיינו דרהיט, וגם כבר שאל על פחות מכעדשה, דת"ק סבר דאע"פ שאינו בקי בפחות מכעדשה, מ"מ סמכינן על מה דרהיט ונכרת מחשבתו שבקי בהערב שמש, ור"ש סבר דכיון שכבר ראינו שאינו בקי בטומאה, לא סמכינן על מרוצתו וכו'. ולפ"ז יש לנו ספק, היכא דליכא לא האי ולא האי וכו' מה דינו וכו', אבל עכ"פ בשאיל על העדשה ואינו רץ, לכו"ע אינו מטביל כדמוכח מתחלת דברי רבא וכו'.

אמנם בפור"י כ' ז"ל, אפשר לומר, דהא דפליגי, דרבנן דבי רב ס"ל דבעינן הוכחה דידע דבעינן הערב שמש, ורבא ס"ל להיפך, דבעינן הוכחה דלא ידע וכו', אזלא בפלוגתא דתנאי במס' כלים [פי"א מ"א] גבי חזרה [דכלי מתכות] לטומאה ישנה, דת"ק ס"ל דלכל הטומאות גזרו דחזרו לטומאתן אע"פ ששיברן, משום שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה ולא בעינן הערב שמש, [אלמא בסתם בנ"א איכא למיחש דלא ידעי דבעינן הערב שמש], ורשב"ג ס"ל דלא אמרו חזרת טומאה אלא בטומאת מת, משום גדר מי חטאת, [דנמצאו מי חטאת בטלים, דאין לך אדם ממתין ז' ימים, אלא שוברן, ותשתכח תורת מי חטאת, ל' רש"י בשבת טז:], אבל בשאר הטומאות, לא גזרו שמא יטעו לומר דלא בעינן הערב שמש, וא"כ י"ל דרבנן דבי רב ס"ל כת"ק, על כן אוקמוה דוקא בדאיכא הוכחה [דידע דבעי הערב שמש], ור"ש שזורי ס"ל דליכא הוכחה [מדריהט], דמחמת מלאכתו הוא דקא רהיט, על כן חייש, אבל רבא ס"ל כרשב"ג דלא חיישינן, על כן אוקמוה כגון דאיכא הוכחה דלא ידע, ור"ש שזורי ס"ל דליכא הוכחה, דאפשר לומר דהא הוא דלא גמיר, אבל הערב שמש גמיר בסתמא.

יט. כיצד מגב לגב, הרוצה לעשות גתו ע"ג כדו וכו'.

ופירש"י שהטביל כליו לדעת דריכת זיתיו, ונמלך לעשות גתו, דא"צ לחזור ולהטבילין, ואם בא להחמיר ע"ע ולהטביל, קתני מתני' דשרי. ועד"ז פירש בסיפא דמחבורה לחבורה, בטבילה שאינה צריכה מן הדין, דאם בא להחמיר מטביל ביו"ט. אבל הרמב"ם פי' דאם הטבילין לדעת שמן של חולין ונמלך להשתמש בהם ביין של תרומה, דתנן בחגיגה דצריך טבילה אחרת לשם תרומה, ואפ"ה שרי להטביל ביו"ט לפי שאינה להעלותן מידי טומאה, אלא לתוספת טהרה. וכן בסיפא מיירי כשהטבילין לאכול בחבורת מעשר שני, ורוצה לאכול בהן בחבורת תרומה [וכ"נ מפיר"ח]. ועיי' בתוי"ט שביאר כן מחלוקתם, ותנמה על הרע"ב שפירש ברישא כהרמב"ם ובסיפא כרש"י, דהשתא הוי זו ואצ"ל זו.

וז"ל הרשב"א, פירש"י ז"ל וכו', ומיהו לאו למימרא דא"צ כלל אפי' מדרבנן, דא"כ פשיטא מאי קמ"ל, אלא משמע דמדרבנן מיהו צריך משום מעלה, ואשכחן טבילה כי הא משום מעלה בפ' חומר בקודש [חגיגה יח:], דאמרינן טבל ולא נתכוון כאילו לא טבל, ואמרינן נמי התם טבל לחולין לא הוחזק למעשר. ור"ח ז"ל פירש גתו וכדו, שאחד מהם למעשר ואחד לתרומה, ומחבורה לחבורה לאכול באחת תרומה ובאחרת שלמים, וקשה קצת דא"כ למה לי גתו וכדו דנקט, לימא מגת

לגת או מכד לכד, [ובזה תי' התוי"ט דלא שכיחא שיהא נמלך במשקה אחד], והכי איתא בירושלמי כדברי רש"י ז"ל וכו'. עכ"ל הרשב"א.

יט. ברש"י ד"ה עושה. וההיא טבילה שניה וכו' קתני מתני' שהוא מטביל ביו"ט.

וכן פי' גם בסמוך [בד"ה הרשות] לענין יו"ט. והעיר בזה הרש"ש, דכיון דאפי' נטמא בולד הטומאה שצריך טבילה מדרבנן, מותר לטבול ביו"ט, כ"ש הא, ויותר היה לו לפרש דזה איירי בשבת. וז"ל התוס' רי"ד ומטבילין מגב לגב וכו', נ"ל דלא גרסי' ביו"ט, דהתייח מגב לגב מצית לפרושי ביו"ט, אבל מחבורה, היכי מצית לפרושי ביו"ט, אם הוא טובל בלילי ט"ו דהוא יו"ט, הא צריך הערב שמש, ומה מועלת לו טבילתו, ולא מיתוקמא אלא בשבת, וכגון י"ד שחל להיות בשבת, וטבל בחבורה זו, ורוצה לטבול בחבורה אחרת בשבת, ובלילה תהא לו הערב שמש. ואם איתא דגרסינן ביו"ט, יש לי לפרש כגון שנטמא בטומאה דרבנן, שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין, או שבא במים שאובין, דטעון טבילה מדברי סופרים, שאינו צריך הערב שמש כדתנן בפ"א דפרה וכו'. [ומבואר דטבילה דמחבורה לחבורה, אף שאינה אלא מעלה, מ"מ בעי הערב שמש, טפי מטבילה שהיא מד"ס, ולכאוף הטעם, דאולינ בתר תחילת הטומאה. ויל"ע].

יט. ב"ש אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהם.

כ' הפנ"י, משמע בגמ' דעיקר מילתא דב"ש היינו בשלמי חגיגה, וקשיא, דלפירש"י במתני' דטעמא דב"ש משום דסמיכה אסורה ביו"ט משום שבות, והיינו כמימרא דר' יוחנן פ' אין דורשין [טז:], ולפ"ז על כרחך סברי ב"ש דסמיכת שלמי חובה דאורייתא, וסברי נמי דתיכף לסמיכה שחיטה נמי דאורייתא, אלא דאפ"ה העמידו חכמים דבריהם אפי' במקום מצוה, כדאמר ר' יוחנן שם להדיא, [א"ה, כן פיר"ח שם להדיא, דלר' יוחנן לכו"ע בעינן תיכף לסמיכה שחיטה, ובשבות הוא דפליגי, הני אסרי והני שרי. אבל הרשב"א כאן כ' ע"ד רש"י, שפירשה כר' יוסי בברייתא דלקמן [כ.]. דלב"ש סומכין עליהם מערב יו"ט, וכן אמרו בחגיגה לא תהא שבות קלה בעיניך וכו', עכ"ל בקיצור. וכ"מ במיארי אמתני' דהתם. ולפ"ז לכאוף לא קשיא קושית הפנ"י], ואכתי אמאי התירו ב"ש לשחוט שלמי חגיגה ביו"ט, הא מבטל בידים מצות סמיכה, ובדוכתי טובא מקשה הש"ס ומסיק דאסור להביא שום קרבן היכא דמבטל מצות סמיכה בידים, וכ"ש הכא שאפשר להביא שלמי חגיגה לאחר יו"ט ולסמוך, דהא אית להו תשלומין.

ונראה ליישב, לפי מש"כ תוס' פ' כל הגט [כח:]: דהא דמקשינן בכמה דוכתי והא בעינן סמיכה, אע"ג דסמיכה לא מעכב, מ"מ ראוי לסמיכה בעינן, דכל הראוי טבילה וכו', וא"כ אפשר דהכא כיון דמדאורייתא חזי ראוי לסמיכה קרינן ביה, ולפ"ז ניחא לן לבטל לסמיכה הכא כיון דאכתי מקיימה מצות סמיכה בשאר קרבנות, משא"כ אם נאמר שלא יביא שלמי חגיגה כלל ביו"ט, עקרת מ"ע דחגיגה לעולם, דעיקר מצותו בראשון, וכולהו תשלומין דידיה נינהו. כן נ"ל. עכ"ל הפנ"י.

יט. ברש"י ד"ה שקריבין. דאיכא תרתי להתיירא וכו', ואם יעבור הרגל בטל קרבנו.

כ' הפנ"י ז"ל, נראה דלא קאי אלא אשלמי שמחה, אבל שלמי חגיגה, לא נתבטל הקרבן אם יעבור הרגל, אלא לאחר שיעברו ימי התשלומין, וזה ברור. עכ"ל. [ומ"מ גם שלמי חגיגה קרבין ביו"ט, כמש"כ רש"י לעיל מינה [בד"ה ועל שלמים], ומטעם שפירש לעיל [ב"ה אבל] שמא יאנס ולא יקריבנה בשאר הימים, אלא דהתם איירי לב"ה, והכא אף לב"ש כן הוא, לפי סברת תנא דברייתא דמוזדו ב"ש בשלמים שהן של יו"ט, ולא בא הפנ"י אלא לפרש לשון רש"י דעבר הרגל בטל קרבנו. ויל"ע].

יט: אמר מר אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה, פשיטא.

הקשה הצ"ח, אמאי הוא פשיטא, והלא לרב אחא בר יעקב בפסחים [כט.]. דיליף שאור דאכילה משאור דראיה, דכי היכי דאתה רואה של אחרים ושל גבוה, ה"נ אתה אוכל של אחרים ושל גבוה, א"כ אם הקדיש תודה ולחמה קודם חג המצות, למאן דסבר קדשים קלים לאו

ממון בעלים, מותר להביאה בחג הפסח ולאכולה בפסח, ואף דהדר ביה ראבי"י שם בפסחים, מ"מ שוב לא שייך להקשות פשיטא, שו"ר שהפני"י בפסחים הרגיש בזה. [וכ' דצ"ל דסתמא דתלמודא פשיטא ליה דליתא להך גז"ש שאור דאכילה משאור דראיה. יעו"ש].

יט: הכא בי"ד עסקינן, וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול.

הקשה הרש"ש, מדוע לא פליג ר"ש ע"ז, לפי מה דמסקינן בזבחים [עז]. דס"ל מביאין קדשים לבית הפסול לכתחילה. [וקצת י"ל דעיקר הנידון בהך ברייתא הוא לענין הקרבה ברגל עצמו ולא בערב יו"ט. אלא דת"ק כלל בדבריו אגב אורחא גם ערב יו"ט, אבל ר"ש דאתא למידרש קרא דבחג המצות וגו', ודאי לא תליא כלל בדין ההקרבה בערב יו"ט, ובפרט למאי דמסיק דלענין בל תאחר איירי].

יט: וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול.

כ' הצ"ח וז"ל, והכא דקאמר מפני חמץ שבה, והלא גם מצה שבה ממעט באכילתו, שאסור לאכול מצה בערב פסח. [ופשיטא ליה דאף דאין יוצא בה יד"ח מצה בליל ט"ו, כדתנן בפסחים [לה]. חלות התודה וכו' עשאן לעצמו אין יוצאין בהן, מ"מ אסירי באכילה בערב פסח, וכמש"כ המהרש"א ריש פ' ערבי פסחים, דלא דמי למצה עשירה שהתירו התוס' ושאר"ר שם לאכולה בערב פסח, דשאני מצה עשירה שאין בה טעם מצה, אבל זו, יש בה טעם מצה דמצוה]. עיין מש"כ בזה בחידושונו למס' פסחים [יג]: בד"ה והנלמד בזה, דמסיק שם דכיון דאיסור אכילת מצה בערב פסח מדרבנן הוא, לא העמידו דבריהם במקום עשה דאכילת קדשים, ומותר לאכלה בי"ד.

יט: כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר, ת"ק סבר ג' רגלים אמר רחמנא וכו'.

ותמוה, דנהי דמצד בל תאחר יש לו פנאי, אבל הרי מחויב להביא כל קרבנותיו ברגל ראשון משום העשה דוהבאת שמה והבאתם שמה, כדאמר' בפ"ק דר"ה [ו]. כיון שעבר עליו רגל ראשון עובר בעשה, וביותר תמוה מש"כ רש"י דאע"פ דגם לת"ק אינו מוכרח להביא בסוכות דוקא, שאפשר להביא באמצע השנה, מ"מ עצה טובה קמ"ל רבנן שלא יצטרך לבא לירושלים בשביל התודה, [שאם לא יביאנה עכשיו בסוכות. הרי בפסח אינה באה מפני חמץ שבה, ובעצרת מפני שהוא יו"ט], וזה תמוה טובא דהא עכ"פ מצד העשה מחוייב להביאה בסוכות. וכן הקשו רבים ובראשם החכ"צ בתשו' י"ב.

והפני"י הביא קושיתו [וכ' שהיא קושיא עצומה], וליישב זה כ' דעשה זה עובר דוקא בהפריש ולא הקריב, דבהכי מוקים להווא קרא בר"ה [שם], אבל אמר ולא אפריש, דליף התם לעשה דידיה מקרא דמוצא שפתין תשמור ועשית, אינו עובר עד ג' רגלים כמו הל"ת דבל תאחר, דהעשה הוי דומיא דהל"ת ד"תשמור". וכן מדוקדק לשון רש"י כאן שכ' כל מי שיש עליו תודה וכו', ולא כ' מי שיש לו קרבן תודה, והיינו כהנ"ל, דעיקר פלוגתייהו באמר ולא אפריש, דאילו באפריש ולא אקריב, אין כאן עצה טובה, אלא לכו"ע עובר ברגל ראשון בעשה דובאת שמה. והטורי אבן בר"ה [ו]. באבני שוהם] נחית לסברא זו ודחאה, דכיון דהגמ' שם לא אמרה [בהצריכותא דתרי קראי חד לאמר ולא אפריש, וחד לאפריש ולא אקריב] דצריך לריבויי אמר ולא אפריש אלא משום דסד"א דיבורא בעלמא הוא, א"כ השתא דגלי קרא דעובר בבל תאחר גם בדיבורא בעלמא, אלמא דיבורא מילתא הוא, תו לא גרע אמר ולא אפריש מאפריש ולא אקריב לעבור העשה ברגל א'.

וכ' בקה"י [סי' ט"ז] דלכאו' מסתברים דברי הפני"י, שהרי כן הוא פשטא דקרא דוהבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וכו', דעל ההבאה נצטוה בעשה ולא על ההפרשה, דנתחייב בעשה על הבאת קרבנותיו שכבר יש לו. וראיה לדבר מדבעי התם [ו]: ר' זירא יורש מהו בבל תאחר, כי תדור נדר אמר רחמנא והא לא נדר, או דילמא ובאת שמה והבאתם שמה והא מיחייב, ומשמע דפשיטא להגמ' דהיורש חייב בעשה [וכ"כ במנח"ח מצוה תל"ח דבהעשה חייב] אע"פ שלענין הלאו מסיק למעט יורש מקרא ד"מעמך", והטעם בזה, דענין הל"ת דבל

תאחר הוא שלא לאחר מה ד"מחוייב" הגברא, והיורש אינו מחויב בקרבן זה, וענין העשה הוא להביא מה "שיש בידו" מן הקרבנות, וגם יורש הא יש לו קרבנות. וממילא לענין אמר ולא אפריש הוי איפכא, דעשה ליכא, דאין העשה אלא להביא מה "שיש בידו", והא אכתי אין קרבן בידו, אבל ל"ת דבל תאחר איכא, דענין הל"ת הוא שלא לאחר נדרו, וכשאמר הרי עלי, הלא מחמת נדרו מחויב הוא בקרבן זה. [א"ה לפ"ז לכאו' באמר ולא אפריש לא יעבור בהעשה לעולם, [כל זמן שלא יפרישנו], ולשון הפני"י משמע דיעבור בג' רגלים כמו הל"ת, ואולי תרי מיילי נכלל בהעשה, הא' חיוב בפנ"ע להביא מה שיש לו כמש"כ הקה"י, והב', עשה לחזק הל"ת כדאשכחן בכמה דוכתי. ועצ"ע]. וע"ע בצל"ח ומצפ"א.

יט: ברש"י ד"ה לבית הפסול. ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר.

כ' הרש"ש, הא דלא פירש דהא צריך לשורפו בשעה ששית טרם שיבא לידי נותר, הוא משום דקיי"ל אבל אתה רואה של גבוה, ומ"מ לר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא, ואפי' לאחר שחיטה חלק בעלים ממונו הוא כמש"כ תוס' בב"ק [יב: בד"ה דמחייב], י"ל דעובר עליהם גם בבל יראה וכו'. [אמנם לפמ"ש רש"י שם [בד"ה אבל] דגם חלק הבעלים אחר שחיטה משלחן גבוה קזכו, א"כ אתיין ד' רש"י דהכא אפי' לריה"ג].

כ. אמר ר"פ ארבע מאה זוזי שקיל, וברתיה אי בעי נסיב וכו', אבל אי אמר לינסיב והבו ליה, אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל.

הרי"ף בב"ב [קמג:]: הביא הך שמעתא, ופירש הטעם וז"ל, לישנא קמא לישנא דמתנה היא בין בזוזי בין בברתא, הילכך אי בעי תרוייהו שקיל ואי בעי חד מינייהו שקיל, אבל לישנא בתרא, ברתיה תנאה וזוזי מתנה, הילכך אי מקיים ליה לתנאיה שקיל ואי לא לא שקיל. אבל בעה"מ כאן הסכים עם המפרשים דהטעם משום דכל תנאי שקדמו מעשה אינו תנאי, והקשה עליו הרמב"ן במלחמות, מה ענין המעשה הזה בשמועה זו, [אלא ודאי כהרי"ף, דדמי להא דאמר ר' יוחנן, דהתם נמי טעמא כיון דלא אמר ע"מ שאצא בה ושאלח בה, לא הוי תנאי ולא תלה נדרו בכך, וכו', וכאן נמי לא תלה תנאו בנשואי בתו. ול' הרשב"א. לפי שהדבור הראשון הוא עיקר, כלומר תנו לו ואם ירצה אח"כ לישא את הבת ישא, וכן בשאמר לינסיב ברתיה והבו ליה, הכי קאמר, יקח בתי, ואחר שישאנה אם ירצה תנו מאתים זו, והיינו שהביאוהו כאן בשמועה זו, לפי שהוא דומה לזו ששאל ר"ל מר"י וכו'], ועוד הקשה הרמב"ן, שמעולם לא אמרו תנאי כפול בשכיב מרע, שכל דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין בין במעשה ובין בתנאי, שלא יהא צריך לדקדוקי התנאין ויתסרף דעתו עליו.

עוד הביאו בשם הראב"ד דלא נאמרו משפטי התנאים אלא כשנעשה המעשה מיד, שאין התנאי מבטל המעשה למפרע, אא"כ נעשה התנאי בראוי ובחזק כעין תנאי בני גד ובני ראובן, כיון שהוא בא לעקור המעשה. אבל אם לא נעשה שום מעשה, כגון זה שאמר תנו לפלוני אם ישא בתי, אע"פ שלא נעשה כמשפטי התנאים, לית דין ולית דיין שאם לא ישאנה לא יטול, שאם אין אתה אומר כן, יצא משפט מעוקל, הוא התנה שלא יטול אלא כשישא, ואנו נאמר שיתול ולא ישא, לא תהא כזאת בישראל.

וכ' במרומי שדה וז"ל, ונ"ל דדעת בעה"מ וכו' דס"ל צוואת שכ"מ ככתובין וכמסורין ממש וכו', וא"כ דמי כמו שכבר ניתן לידו, ודומה האי עובדא להא דקאמר לעיל מינה נדרו ואינו יוצא, ופירש"י ותוס' דכיון דאמר הרי עלי נתחייב, דאמירתו לגבוה כמסירה להדיוט, ומשו"ה לא מהני תנאי לבטל, וה"ו אמירת שכ"מ כנתונין לידו ממש, ושום לא מהני תנאי לבטל.

כ. מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך וכו', א"ל מה טיבה של בהמה זו.

כ' הרשב"א, אבל על הסמיכה לא אמרו לו דבר מפני שעדיין לא היה סומך, אבל באותו מעשה דבסמוך דא"ל מה זו סמיכה, מפני שראה אותו סומך, היינו דהכא גרסינן "לסמוך" ובאיך גרסי' "וסמך" [דלא

כג' שלפנינו בתרויהו "לסמוך". ועיין בחכמת מנוח דמשמע דלא הקפידו אלא על הסמיכה, וקשיא ליה דכי א"ל הלל נקבה היא זבחי שלמים, במה ניחא להו, והא בסמיכת שלמים נמי פליגי [דדוחק לומר דהא דקאמר שהביאה לסמוך, לאו דידעו כן תלמידי שמאי, רק האמת נקט דהלל כיון לסמוך, וכי אמר להו שהיא שלמים היו סבורים שסמוך מאתמול או שא"צ סמיכה כאיך תנא, דכ"ז דוחק]. ומסיק דיש ג' מיני שלמים, הא', שלמי חובה כגון שלמי חגיגה, דמותר לשוחטם ביו"ט אבל הסמיכה צריך לעשות מאתמול לב"ש, כיון דידע מאתמול שחייב להקריבם במועד, והב', שלמי נדבה דידע מאתמול שחייב בנדבה זו, [א"ה, לכאוף אפי' עדיין לא הקדישם מ"מ כיון שדעתו להתנדב], ופליגי בהו אם קרבין ביו"ט, ואפי' אם קרבין, אין סומכין אלא מעיו"ט [לב"ש], והג', שלמי נדבה שהתנדב ביו"ט משום שצריך לאכול בשר [ולא ידע מאתמול שיצטרך להם], דבירושלים לא היו רשאים לשחוט שום בהמה לחולין אלא לשלמים בביהמ"ק, משום שנא' [דברים י"ב, כ' כ"א] כי ירחק ממך המקום וגו' כי ירחיב וגו', ודרשו חז"ל בריחוק מקום אתה זוכה חולין ולא בקירוב מקום כמו בהיותם במדבר, ואלו השלמים יכול לסמוך ולהקריב מהם ביו"ט כיון שלא ידע מאתמול שיצטרך להם.

כ. ולזבחי שלמים הבאתיה.

ופירש"י מרוב ענותנותו של הלל היה משנה מפני השלום. וכ' מהרצ"ח, דבכתובות [זי]. סברי ב"ה דמורקדין לפני הכלה ואומרין כלה נאה וחסודה, ולית בזה משום מדבר שקר תרחק משום דרכי שלום, עיין ריטב"א שם, ואזלו בשיטת רבם הלל הזקן. ועיין בהגריעב"ץ אעובדא דבסמוך דשתקו תלמיד הלל בניזיפה, וכ' ז"ל, אין לתמוה שלא היתה בו מדת רבו, כי באותו יום שהביא הלל עולתו וכו' גברה ידם של ב"ש, והיה צריך כניעה, וזה [עובדא בתרייתא] היה אחר שכבר גברה ידם של ב"ה. [שענין מחלוקת ב"ש ובי"ה היה ענין כבוד לישראל, מפני המחלוקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסו"ס נגמר שהלכה כב"ה לעולם, הנה קיומה של תורה שגמר דין זה ישאר בכל תוקף לעד ולעולמי עולמים ולא יחלש בשום פנים, שלא תיעשה תורה ח"ו כשתי תורות. ל' המס"י ספ"כ].

כ. ברש"י ד"ה ב"ש היא. הלך לא דחיא סמיכה דידהו יו"ט.

הגרע"א [בגליונו כאן, ובתוספותיו למשניות] נתקשה בדבריו, דלפי מה דקיימינן השתא דב"ש לית להו סמיכה כלל בשלמי חובה, גם בחול אסור דהוי עבודה בקדשים כיון דסומך בכל כחו [דאל"כ גם משום שבות ביו"ט לא מיתסר]. וכבר הקשה כן הצ"ח, וכ' דצ"ל לפ"ז דהאי ואין סומכין דקאמרי ב"ש, לסימנא קאמרי, דמביאין שלמים היינו אותן שאין סומכין עליהם, לאפוקי שלמי נדבה. ובהגהות בית מאיר כאן [ע"ד תודה דלא גמרי] כ' שראה בקונטרס מפראג בשם הג"ר מאיר ג' פישלש ז"ל, דלהאי תנא ס"ל דסמיכה לא הויא בכל כחו, והלך שריא בחול ואין בה משום עבודה בקדשים, וביו"ט אסירא משם טירחא שלא לצורך.

והרש"ש הביא דהשעה"מ [פ"ג מהל' פסולי המוקדשין הי"ג, בד"ה ובהא] הקשה כן [וכן על המאירי שכ' ע"ז], ותורף יישובו, דרש"י לשיטתיה דס"ל בחולין [פה]. דלר' יוסי דנשים סומכות רשות, סומכות בכל כחו ולא אמרינן עבודה עובדת בקדשים, שכך נתנה התורה לאנשים חובה ולנשים רשות, וה"נ בשלמי חגיגה לב"ש אע"ג דס"ל דאין טעונין סמיכה, מ"מ אי בעו למיעבד עבדי, ורק ביו"ט מיתסר משום שבות דמשתמש בבע"ח. [ועי' ש"ש שכ' כן גם לענין פסח ומעשר דאימעיטו מסמיכה, דלרש"י מחובה אימעיטו, אבל יש בהם סמיכת רשות ולא הוי משתמש בקדשים, ויישב בזה דברי רש"י בעירובין [נ]. ודברי תוס' בפסחים [פט]. דאזלי התם בשיטת רש"י, ולא כשיטתם בחולין דסמיכת נשים רשות היינו סמיכה קלה באקפויי ידא]. [א"ה, לכאוף יש לחלק, דנשים מכח דרשא אימעיטו, וס"ל לרש"י דמחובה אימעיטו, ולעולם איתנהו בתורת סמיכה לסמוך רשות, וכן בכור ומעשר ופסח דלית בהו סמיכה, דאתיא מדרשא במנחות [צב:], [ועיין ברמב"ם פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ו, ובלח"מ שם], אבל שלמי חובה לאו מכח מיעוטא הוא, אלא אדרבה מעולם לא נכללו בתורת סמיכה, דלא כתיב בהו, אלא בקרבן חובה. ואולי יתישב בזה השגת הרש"ש על הגרע"א, וז"ל, והגליון הש"ס הביא דבריו

[של השעה"מ] בפסחים [פט]. ובעירובין [נ]. ופה שכחו, עכ"ל, ולהנ"ל י"ל דראה הגרע"א דבריו של השעה"מ בפסח, דמכח מיעוטא הוא דלית ביה סמיכה, [ושפיר י"ל דמ"מ אינה עבודה בקדשים, דרק מחובת סמיכה אתמעו"ט], אבל לא ראה דבריו בהך דהכא, דלהאי תנא שלמי חובה אינם בתורת סמיכה כלל, דלאו ממיעוטא נפקא לן, אלא משום דלא כתיב בהו סמיכה]. והוכרח רש"י לזה מדלא קתני פלוגתיהו בעלמא אלא גבי יו"ט. יעו"ש.

[ועד"ז כ' בתפארת ירושלים ע"ד הגרע"א בתוספותיו, דאף דליכא חובה לסמוך בשלמי חובה, אי בעי לסמוך מצוה קעביד, וכדאשכחן בכמה דוכתי [יעו"ש דמיינתי ממש"כ הגר"א לענין אכילת מצה כל שבעה, וכן מצויצית דאינו מחויב מעיקר הדין בלבישת טלית שיש בה ד' כנפות וכשלוש מקיים מצוה, ומסיק ז"ל, וגם נודע לכל דאפי' עשה כזאת דוחה ל"ת כמו בכלאים בציצית וכו' [ר"ל דה"נ דחי לאו דעבודה בקדשים, ומה"ט שרי לסמוך בחול], רק משום שבות דהוי עשה ול"ת כדאיאתא להדיא ברה"ל [לב:]: דאין עולין באילן וכו' משום עשה ול"ת, דכל דתקינו רבנן כעין דאורייתא תקון, [דבמלאכה גמורה ביו"ט איכא עשה ול"ת, וה"נ מדרבנן בכל הני שבותין דתנן התם, ואין נדחין מפני עשה. מיהו לענין נשים נקט דליתניהו בסמיכה כלל. ואפי' מצוה ליכא, ומה"ט אסירי אפי' בחול משום עבודה בקדשים]. יעו"ש דמסיק באופן אחר.

וז"ל הקה"י סי' ט"ו [בקיצור], רש"י ז"ל תפס פשוט דמדלא פליגי ב"ש אלא ביו"ט, משמע דבחול סומכין, דאע"פ שא"צ סמיכה, היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן טעונים סמיכה ככל השלמים, ולפ"ז שפיר יש לחלק וכו', דהתם בחגיגה מייירי גבי נשים שאפי' מדרבנן ליכא בהו מצוה לסמוך, ורק לעשות נחת רוח לנשים הניחו אותם לסמוך, ואהא קאמר דזה ודאי אסור מדין עבודה בקדשים וכו', אבל הכא לפמש"כ בדעת רש"י ז"ל דמדרבנן איכא מצוה לסמוך, י"ל דרש"י ז"ל סובר דכל כה"ג אין בהו משום עבודה בקדשים, כיון שמצד היותו קרבן חייבו רבנן סמיכה זו, אין זה בכלל עבודה בקדשים, שאין זה עבודתו של בעלים אלא עבודת הקרבן. וכע"ז כ' תוס' בפסחים [סו:]: אהא דהפסח נושא את הסכין [לשחטו בו, בערב פסח שחל בשבת ולא הביאו הסכנים מע"ש], והתוס' כ' בשם הירושלמי דכל דבר שהוא לצורך עבודה [דהקרבת הקרבן], אין בו משום לא תחרוש בכור שורך וכו', וגם לדעת הבבלי שם דמה שפסחו נושא את הסכין חשיב עבודה בקדשים וכו', י"ל דדוקא התם שעצם נשיאת הסכין אינה מצוה כלל, רק הוא הכשר מצוה שיהא לו במה לקיים אח"כ מצות הקרבן, אבל סמיכה שמדרבנן היא עצמה חובת הקרבן, אפשר דגם להבבלי אינו בכלל עבודה בקדשים וכו'. [יעו"ש עוד].

כ. בתוד"ה נזיר, אבל אם אמר איפכא, ע"מ שאצא משום חגיגה הרי עלי תודה, לא, וכן בנזיר.

ומגלח ממעות מעשר שני כיון דקבלת הנזירות היתה ע"מ כן. הקשה בקוב"ש [אות נ"א], הא מתנה על מש"כ בתורה תנאו בטל, ויש לחקור בהא דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, אם הוא לעיכובא, או למצוה ואם הקריב ממעות מע"ש הקרבן כשר, [א"ה, לישנא דברייתא דלעיל ואינו יוצא בה ידי חגיגה, משמע דאפי' בדיעבד לא [דהא לא קאמר לא יביאנה לשום חגיגה], ואהא פריך פשיטא דבר שבחובה הוא וכו', אלמא אף עיכובא איכא, אמנם ספיקא דהגרא"ו אם נפסל הקרבן, ואם נימא דהקרבן כשר, אפשר דלא שייך כאן מתנה על מש"כ בתורה. וז"ל השיט"מ ק"ק [יט: בד"ה אע"ג דפריש], י"מ שאמר ע"מ שאצא [כלשון רש"י], דהו"ל מתנה על מש"כ בתורה, דהתנאי בטל והמעשה קיים, וא"כ הא דבעא ר"ש [בן לקיש] מר' יוחנן, דכוותה נמי כשאמר ע"מ הוא, ולא נהיר, דאילו אמר ע"מ אף הנדר בטל, שלא נדר אלא ע"מ כן, והנכון, באומר ואצא בה ידי חגיגה, שלא תלה הנדר בזה לגמרי, והיינו עובדא דההוא גברא.

כ. בתוד"ה נזיר, וכן בנזיר.

כ' הרש"ש, נ"ל דמ"מ עולת הנזיר אינו רשאי להביא ממעות מעשר שני, כדמיינתי התוס' ריש מנחות מן הספרי דממעט עולות משום

דכתיב ואכלת. [ובכס"מ] פ"ח מהל' נזירות ה"ד] הביא ד' התוס', דבאומר איפכא מגלח על מעות מע"ש, ותמה בשו"ת בית יצחק [או"ח סי' כ' אות ד'] דעולה ונסכים א"א שיביא ממעות מע"ש, אמנם אי נימא דהנסכים והזבח חד קרבן ניהו, אולי סגי במה שמקצתו נאכל כמו בכל שלמים הבאים ממעות מע"ש אע"פ שהחלבים קרבין, ולכן לא קאמר הרש"ש אלא עולה. וצ"ת.]

ובעיקר דברי תוס', דעת הראב"ד [הו"ד בלח"מ פ"ב מהל' חגיגה הי"ד] דבאומר הריני נזיר ע"מ שאגלח ממעות מע"ש, לא מהני תנאו. וטעם מחלוקת תוס' והראב"ד ביאר בקוב"ש [אות נ"ב], דהראב"ד ס"ל דחיוב קרבנות בנזיר אינן ע"י קבלתו, דא"צ לקבל אלא גוף הנזירות, ורחמנא רמי אנזיר חיוב קרבנות, ודעת תוס' דחיוב קרבנות בא ע"י קבלתו כמו כל דיני נזיר, [ולר"ש דס"ל בניזיר [יא.].] אינו נזיר עד שיזיר מכולן, והאומר הריני נזיר חוץ מין אינו נזיר כלל, אם יאמר הריני נזיר חוץ מן הקרבנות, לשיטת תוס' אינו נזיר לר"ש, אבל לדעת הראב"ד לא דמי חיוב קרבנות לאיסורו.]

כ: אמרו להם ב"ש וכו' חוגג והולך כל הרגל כולו, ויו"ט האחרון של חג.

כ' בחכמת מנוח, יראה דאפ"י ב"ש מודו דמייתי עולת ראייה ביו"ט האחרון, כיון דלא נשאר אלא יום האחרון ואח"כ יעבור הרגל. א"נ האי מתני' אליבא דב"ה שניה, וב"ש מביאין ראייה אפ"י לדידך אין קבוע לה זמן, שהרי גם אתה סובר חוגג והולך כל הרגל וכו', וא"כ יכול להביא בחוה"מ. והמהר"ם ש"ף כ', א"צ לומר שזה שנוי אליבא דב"ה, [דלב"ש הא אסור להקריב ביו"ט], וב"ש קאמרי לדבריהם, רק אף ב"ש ס"ל הך דקאי אחגיגה שדוחה יו"ט.

כ: לכם ולא לכותים.

בגילויני הש"ס למהר"י ענגיל הביא תשו' רדב"ז שכ', טעמא דמילתא לפי שהם אינם שומרי יו"ט, לכן אין לחלל היו"ט עליהם, כי הך דע"ז [כו.], דידן דמינטרי שבתא מחללינן עליהו, דיכדו דלא מינטרי שבתא לא מחללינן. ועי"ש חידוש דמתבאר מדבריו, דישאל שמאמין בכל התורה, רק שאינו מאמין בזה הדין שמוותר לשחוט ביו"ט לצורך אוכל נפש, אזי אסור מה"ת לשחוט ביו"ט לצורך אכילתו, דהו"ל כמו לנכרים לענין השחיטה. עכ"ד הגליוני הש"ס.

כ: גזירה שמא ישהה.

הקשה הצ"ח, א"כ למה יהא מותר להביאם בחוה"מ, אכתי איכא למיחש שיששה כדי להקריב בחוה"מ, ות"י עפ"ד הס"ז [או"ח סי' תקפ"ח סק"ה, ויו"ד סי' קי"ז סק"א] דדבר שהוא מפורש בתורה שהוא מותר, אין כח ביד חכמים לגזור עליו שום גזירה לאוסרו, והרי כתיב [במדבר כ"ט, ל"ט] אלה תעשו לד' במועדיכם לבד מנדרים ונדבותיכם וגו', הרי מפורש שמקריב נז"נ במועד, ואף שאסרו ביו"ט, מתקיים האי קרא בחוה"מ, אבל לאסור גם בחוה"מ א"א, דלא מתקיים לבד מנדרים כלל. אמנם הא קשיא, איך אפשר לומר שאיסור הקרבנות ביו"ט מדרבנן שמא ישהה, דמה הועילו חכמים בתקנתם, אכתי ישהה ויקריבם בחוה"מ, ולא הועילו רק בחג השבועות.

כ: עבר ושחט מאי, רבא אמר וכו'.

הקשה במלא הרועים, הא רבא אית ליה בתמורה [ד:]: כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וכאן דאסור נדרים ונדבות מה"ת כרב הונא, א"כ לא מהני מידי, אך לפמש"כ הסמ"ע והש"ך [עיין בט"ז חו"מ ריש סי' ר"ח] דהיכא דאין האיסור מצד המעשה רק מצד הזמן, אזי לכו"ע מהני, ה"נ האיסור מצד הזמן.

כ: או ששחטן בין לפני זמנן ובין לאחר זמנן וכו'.

כ' בתוס' ר"ד, פירוש, אע"פ שקבוע להם זמן ושחטן לפני זמן לא נפסלו, דדוקא פסח שהקריבו קודם זמנו פסול, מפני שלא ימצא פסח בשאר כל ימות השנה אלא בזמנו, אבל שלמים נמצאים כל השנה, [א"ה, לפור"ר צ"ב דשלמים קדשים קלים, ושלמי צבור קדשי קדשים, וא"כ

לכאו' קרבן אחר הוא], וכן נמי עולת ראייה שהקריבה ושחטה קודם זמנה לשם עולה, כשרה, דעולה נהגו [אצ"ל נהגא] כל השנה כולה.

כ: ברש"י ד"ה אף זו. ויש לחוש שמא יפשע או יאנס בשאר ימי המועד ולא יביא.

כ' בקוב"ש, צ"ב כיון דאי לאו האי טעמא אסור מדאורייתא כמו נדרים ונדבות, איך אפשר להתיר מלאכה דאורייתא, מפני חשש שמא יאנס, ונראה דבהיתר אוכל נפש דהוי הותרה ולא בתורת דחיה, א"צ לצמצם בהשיעור שמבשל לצורך יו"ט, ואין אומרים שמא לא יאכל כ"כ ונמצא שהוציא [אצ"ל שבישל] לצורך חול, אלא כיון דאפשר שיצטרך לזה, מיקרי צורך היום, ולא אסרה תורה אא"כ הוא ודאי לצורך חול, אבל בספק שמא יצטרך ליו"ט שרי, וה"נ היכא דמספק"ל שמא יאנס, מיקרי צורך היום מחמת הספק. ואין להקשות מאי שנא ממש"כ תוס' בחולין גבי טומטום דאסור להוציא לולב ביו"ט לצורכו דשמא אינו חייב, ולא אמרינן דהספק עצמו הוי צורך, דהתם הספק הוא בלשעבר, ואי קמי שמאי גליא שהטומטום אשה, אין צורך בהוצאה אבל הכא הספק הוא להבא שמא עדיין יצטרך לו.

כ: ברש"י ד"ה הדם יזרק. דקיי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים וכו' אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.

כ' המהרש"א, שיגרת לישנא דמתני' דריש זבחים נקט, דקתני בה שלא עלו לבעלים לשם חובה, מיהו דהיינו דוקא בקרבן יחיד, אבל בקרבן ציבור כדהכא עלו להם לחובה כדאיתא התם, אלא דלא נחית הכא לאתווי אלא דכשרים ליקרב. וכו' ע"ז בקרני ראם וז"ל, לא כן הוא, דדוקא שינוי בעלים ליתא בציבור, אבל שינוי קודש איתא ג"כ בציבור כמבואר בזבחים [ה.], וצ"ע. אלא דבפ"י המשניות להרמב"ם רפ"א מזבחים כ' כן, דשינוי קודש לא שייך בקרבן ציבור, וכ"כ הרע"ב שם, וכבר תמה בזה בבה"ז שם. והפנ"י והרש"ש הוסיפו להקשות, דלפ"ד המהרש"א דעלו להם לחובה, אמאי תני סיפא דאם היתה בשבת לא יזרק, ואם זרק לא יקטיר אימוריו עד הערב. [והרמב"ם עצמו בחבורו חזר בו, בפס"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"א והשוה קרבן ציבור לקרבן יחיד].

ולדעת הרמב"ם בפיהמ"ש והרע"ב, כ' בפנ"י לחלק, דטעמא דבקרבת ציבור עלו לשם חובה, היינו משום דלב"ד מתנה עליהן, ולא שייך הך מילתא אלא בתמידין ומוספין, או חטאות הציבור שמותריהן לנדבת ציבור אזלי לקיץ המזבח שהן עולות, משא"כ כבשי עצרת שהן דשלמי ציבור ניהו, ומוותר שלמים לשלמים כדאיתא בפ"ב דשקלים מ"ה, ולא אשכחן שלמי נדבה בציבור וכו', משו"ה לא שייך בהו האי תנאי ב"ד, ומשו"ה סבר האי תנא דברייתא דהכא דכשרים אלא שלא עלו לשם חובה.

כ: בתוד"ה והביא. ותימה הא אין מביאין חולין בעזרה וכו'.

וז"ל הרשב"א, כלומר בעזרת ישראל, אבל בעזרת כהנים לא, דהוי להו חולין בעזרה. [וצ"ב, דהא כל העזרה כשרה לשחיטת שלמים, וא"כ לכאו' נהג בכלה איסור חולין בעזרה, וקשה להגיה "עזרת נשים" במקום "עזרת ישראל", ו"עזרת ישראל" במקום "עזרת כהנים"]. וי"מ שהקדישן לכל מי שיביא וירצה להביא עולה. ובירושלמי גרסי' והעמידן בהר הבית.

כ: בתוד"ה מאי ביניהו. וי"ל דהכא הואיל ואין יכול להקטיר האימורין מבעו"י, הוי כאילו נאבדו או נטמאו.

וביאור הדבר כ' בקוב"ש [אות נ"ד], דהקטרת אימורין אינו דומה לזריקת הדם דאיכא איסורא לאכול קודם זריקה, אבל בהקטרה אינו כן, דאינו אלא מצות קדימה, דצריך להקדים הקטרה קודם אכילה, ומשו"ה אם הוא אנוס מלהקטיר מפני איסור מלאכת יו"ט, רשאי לאכול, [זוה כוונת תוס' בזבחים [מג. בד"ה והלבונה] דאימורין לא חשיבי "מתיר", כיון דאם נטמאו או אבדו שרי בשר באכילה]. ומסיק דבליה כיון דיכול להקטיר, שוב נאסר באכילת הבשר, דלא אמרינן כיון שכבר הותר באכילת הבשר שוב לא יאסר אח"כ, דזה אינו, דגם

עכשיו אינו נאסר, אלא כיון דאיכא מצות הקטרה, צריך להקדימה למצות אכילה.

כ: בתוד"ה מאי בינייהו. ויש מתרצים דהכא מיירי בנטמאו או שאבדו.

ובתור"פ מסיק בה, אבל כי איתנהו לא מצי זריק, לפי שאין הבשר ניתרת לבו ביום. ושוב הביאו תי' בתרא דתוס', וסייעוהו מדאמרי' כה"ג בפסחים [נט:]: כיון דלא אפשר, עשאום כמי שאבדו אימורין. [ובטעמא דהיי"מ דלא מדמי להו להיא דפסחים, [ותוס' דידן שאף בתי' בתרא לא הוכיחו מהתם], אולי ס"ל דשאני התם דמשום עשה דהשלמה הוא דאין ראויין להקטיר שהוא מדיני ההקרבה, משא"כ הכא דאריא דאיסור שבת ויו"ט רביע עלייהו. או שמא יש לחלק, דהתם לא יוכל להקטיר עד למחר שהוא לאחר זמן המצוה, [אלא שלא נפסלו בלינה בראש המזבח], אבל הכא הא יוכל להקטיר בלינה].

ובשפ"א תמה על תירוץ בתרא וז"ל, אין מובן הטעם, כיון דלערב יכולין להקטיר א"כ יאכלנו ג"כ בערב, ומה לי המתנת שעה אחת או המתנת יום שלם, ונראה דמשו"ה א"צ להמתין עד אחר הקטרה, כיון דאם לא יהיו רשאין לאכול לא יהא נזרק הדם [לרבא דאליביה איירינן], ובודאי לא יהא נאכל כלל, הוי לענין זה כנטמאו או שאבדו, ולכן התירו לאכול כדי להתיר זריקת הדם ולהכשיר גם הקטרה לערב. ואיכא נפק"מ לדינא לפ"ז, דלרבה בריה דר"ה דס"ל דגם לצורך הקטרה לערב מותרין לזרוק הדם, י"ל דשוב אסור לאכול קודם הקטרה וכו"ל.

כא. א"ר חסדא בהמה חציה של ישראל וחציה של נכרי מותר לשוחטה ביו"ט וכו', עיסה וכו' אסור לאפותה ביו"ט, מ"ט דהא אפשר למיפלגה בלישה.

כ' הרא"ש [סי' י"ג], ובהמה אפי' הן שתיים, אי אפשר למיפלגן, לפי שאינן שוות. וכ' הקרב"נ [אות פ'] דאף ששוות בדמיהן, אין שוות בעצם, שזו שמינה וזו ילדה, ולפ"ז אפי' אם הנכרי רוצה ליתן לו הגדולה והטובה, מותר לשחוט שניהן, וכ"כ הפר"ח, ודלא כהמג"א [סי' תצ"ח ס"ק כ"א] דאסור בכה"ג לשחוט השניה.

כא. ומי אית ליה לרב חסדא הואיל, והא אתמר וכו'.

כ' בתוס' ר"ד וז"ל, אי קשיא ותיפשוט דלית ליה הואיל מדאסר לאפותה, ולא אמרינן הואיל דכל ריפתא וריפתא חזיא ליה יאפה את כולה, כדאמר רב בקימחא דבני חילא. תשובה, לא יקרא זה הואיל, דאע"ג דמצי למיכל ריפתא מינייהו, בהווא ריפתא איכא חולקא לגוי, ואם יאכלנה מוחזיק לו טובה, ונמצא שלחמו של גוי שיש לו חלק בו הוא אוכל, וכיון שיש לו חלק בו אסור לרב חסדא אע"פ שיכול לאוכלו, אלא הואיל בעינן שיוכל לסלק חלק הגוי מעליו לגמרי, כמו שמסלק הכלבים מן העיסה אגב נבילה, ואין לומר יכול לסלקו בזו"ז, דמאן לימא לן דמסתלק גוי בזו"ז, והילכך הוה אסור, ובעיסת הכלבים יאסור, אך אם יש לו נבילה שישלם ממנו העיסה בנבילה.

כא. ואמאי והא חזי למיכל מיניה, א"ר יוסף עגל טריפה הואי.

גי' הרשב"א דמשני מתחילה עגל של צדקה הואי, ופירשהו ז"ל, ואפ"ה שרי להציל ממונו בו, דהכל עניים אצלו לדבר זה כיון שלא היה להם אחר, ולדידהו מיהו אסור באכילה, דלגבי אכילה אינן עניים אצלו. ולדידי קשיא לי, דאפי' צדקה מותר ללוות ולשלם ומותר הוה לכל אע"ג דבא ליד גבאי, כדאיתא בפ"ק דערכין [ו]. דסלע לצדקה מותר לשנותו כלומר ללוותו ולשלם. וי"ל דה"ה דהו"מ לאקשו"י הכין כלומר, הא אית להו ללוותו ולשלם וחזי לכולהו בין לעניים ביו לעשירים, ולמה יפדו עצמן במה שנתן לעניים, אלא דאגופה דמילתא אקשי ואפי' לטעמיה הא חזי לעניים, וכי אוקמה בעגל טריפה איפרקא כולה מילתא, ואי משום דחזי לכלבים, תנאי הוא.

כא: שומע אני אפי' נפש בהמה במשמע, כענין שנא' מכה נפש בהמה ישלמה, ת"ל וכו'.

כ' הפנ"י, לכא' כ"ש דשייך נמי לומר דאפי' נפש אדם במשמע, כדאשכחן במלחמת מדין, [במדבר ל"א, מ'] ונפש אדם ששה עשר אלף, אלא דאפ"ה ממיעוטא דלכם למעט [אצ"ל נמעט] נמי כלבים אע"ג דמזונותן עליו, היינו משום דמיעוטא דלכם לגמרי משמע. אלא דיותר נראה דריה"ג סבר דבנכרים לא צריכי מיעוטא, דלא שייך לריבויניהו כלל מריבויא דכל נפש, כיון דאין מזונותן עליו פשיטא דאסור, דגרע טובא מעושה לצורך חול, אלא על כרחך דמיעוט דלכם היינו למעט כלבים אע"ג דמזונותם עליו, [א"ה, לכא' נפק"מ אי לקי אמלאכה שעושה לעכו"ם, דבמאי דאימעיט מ"לכם" שו"ט תוס' לעיל [יב. בד"ה השוחט] אי אהדריה קרא לאיסורא קמא ולוקה, או דהוי עשה לחוד, אבל אי לעכו"ם אסור בלא מיעוטא, לכא' פשוט דילקה. וצ"ת]. ואפשר לומר ג"כ דריה"ג סבר דכלבים לא מיקרי מזונותם עליך לענין יו"ט, כיון שאפשר לפייסן בדבר שאין בו צורך מלאכה כלל, או בדבר שנעשה מעיו"ט, [וממילא אימעיטו כלבים ועכו"ם כאחד], וכ"ש לשיטת רש"י לקמן בריש פ' אין צדין [כג: בד"ה אין צדין], דבאוכל נפש דאדם עצמו נמי אסור מדאורייתא היכא דאפשר לעשותו מעיו"ט. [א"ה, לכא' אדרבה תיקשי לרש"י, מאי ס"ד דשרי לכלבים, דאפי' אי מיקרו נפש, לא עדיפי מאדם, והרי אפשר לפייסן בדבר הנעשה מעיו"ט].

כא. ברש"י ד"ה וטעמא מאי. סוגיא דגמ' הוא.

פירשו המהר"ם והפנ"י, דכ' כן לשיטתו לקמן בסמוך דרב הונא פליג אהא דאמר רב חסדא בעיסה שחציה של עכו"ם, דס"ל לר"ה דאפי' היכא דאפשר למיפלגה בלישה נמי שרי, וא"כ א"א שיאמר רב הונא דטעם ההיתר בהמה משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה, ועל כרחך דהך שו"ט וטעמא מאי וכו', לאו ר"ה קאמר לה, אלא סוגית הגמ' היא. אבל לשיטת תוס' לקמן דר"ה מודה לר"ח במאי דקאסר בעיסה, שפיר י"ל דהכא ר"ה גופיה מהדר ליה לבריה דטעם ההיתר משום דא"א לכזית בשר בלא שחיטה. [ועיי"ש בפנ"י שהוכיח כן בשיטת הרמב"ם, וכן מדוקדק ל' הר"ן].

כא. בתוד"ה עיסה. וי"ל דשאני התם דכל הפת של ישראל, שהרשות ביזו לאכול כל אחד ואחד וכו'.

וביאר הפנ"י כוונתם, דמטעמא דרשב"א דפת נאפית יפה, לא שייך להתיר איסור דאורייתא, אלא דכשכולה של ישראל בלא"ה ליכא איסורא דאורייתא מה"ט דיכול לאכול זה כמו זה, דהוי כמו הואיל, [כדאיתא בפ' אלו עוברין מח.], או משום הואיל ואיקלעי ליה אורחים, וכיון דליכא אלא איסורא דרבנן, מהני לרשב"א האי טעמא דהפת נאפית יפה להתיר אף לכתחילה. [מיהו בירושלמי פ"ק דחלה מוקי להך מתני' דעיסת הכלבים כרשב"א, וא"כ היינו דלא כתוס', דהא בסמוך מדמה עיסת הכלבים לעיסה חציה של ישראל וחציה של עכו"ם].

[ובאמת דמיון זה גופא נתקשה בו המהר"ם שי"ף לפי סברת תוס', דהא עיסת הכלבים שכולה שלו ויכול לאכול ממנה כל משהו ומשהו, הו"ל למישרי מטעמא דרשב"א, וא"כ מאי פריך לר"ח ממתני' דעיסת הכלבים, [ועיי' מש"כ בזה במשנה ראשונה על הך מתני' דחלה]. ובשפ"א תירץ מתחילה, דכ"ז נכלל בשינויא דגמ' הואיל ואפשר לפייסן בנבילה לכן שייך בזה הואיל, ושוב כ' דזה דוחק, אלא דמשמע ליה להמקשה דאיירי ההיא מתני' בכל אופני אפיות, אפי' בגוונא דלא שייך טעמא דרשב"א דפת נאפית יפה, כגון בתנור גדול, [כמבואר בסי' תק"ז ס"ו], או ע"ג גחלים, כמש"כ תוס' בפסחים.

כא: ופליגא אדריב"ל, דאריב"ל וכו' ואין מזמנין את הנכרי ביו"ט שמא ירבה בשבילו.

כ' המהרש"א והמהר"ם שי"ף, דלפי' התוס' לעיל [כא. בד"ה חזינא] דרב הונא איירי בדלא אפשר למיפלגיה, לא הוי רב הונא פליג אדריב"ל. וכ"כ הר"ן לדעת הרמב"ם שפסק כר"ה אע"ג דקיי"ל כריב"ל, דמפרש לדר"ה בדלא אפשר למיפלג בלישה וכתוס'. ונראה דלא היה גורס הך "ופליגא אדריב"ל". אמנם הרה"מ [בפ"א מהל' יו"ט הי"ד] כ' לקיים

גירסא דידן גם להרמב"ם, וקאי אדסמין ליה הני סופלי דשדינן לחיותא.

ועיין ברשב"א שהביא דברי תוס' בדבר"ה א"א למיפלגיה בלישה, וכ' ע"ז, וקשיא לי דא"כ מנא לן דפליגא אדריב"ל דאמר אין מזמנין וכו', דילמא שאני ריב"ל דאפשר ליה למיפלג, דאי בעי שקיל מקצת ושביק ליה שארא, ואי נמי אכל לכוליה סעודתא דדידיה היא, וי"ל דכיון שזימנן, כדלא אפשר למיפלג ליה דמי.

כא: בתוד"ה הני סופלי. ואי בעי לאוסרו משום מוקצה וכו'.

כ' המהר"ם, פי' ולר"ע דשרי אפי' במלאכה גמורה משום מאכל בהמה, א"ש דכ"ש דשרי טלטול מוקצה, אבל לריה"ג בעי לאוסרו וכו'. אבל הרמב"ן במלחמות כ' וז"ל, דהני סופלי דבעא אביי מיניה דרב יוסף, מן הנולדים ביו"ט קא בעא מיניה, כגון תמרים שאכלן ביו"ט, והכי בעא מיניה, בשלמא לר"ע דאמר נפש בהמה במשמע, כיון שהתמרים מוכנים למאכל אדם מעיו"ט, מוכן לאדם מוכן לכלבים, שהרי מוכנין הן לצורך אוכל נפש, וצורך נפש בהמה צורך אוכל נפש הוא, והרי הן כאילו הכינן אף לכלבין, שהרי דבר זה הוכן סתם לאוכל נפש, והראוי בו לאדם לאדם, והראוי ממנו לבהמה אף לבהמה, אלא לריה"ג דאמר אין במשמע נפש בהמה, הראוי בו לאדם מוכן, ושאינו ראוי אלא לכלבים אינו בכלל הכנה, שזה מוכן לאוכל נפש זה אינו אוכל נפש, והיכי מטלטלין להו.

כא: בתוד"ה עושה אדם. וי"ל בדבר שיכול לעשות מבעו"י וכו', אבל הני סופלי לא היה ליכול לעשותן מעיו"ט.

ור"ל שלא היה יכול לעשות הטלטול מאתמול כמש"כ הרשב"א בשמם. וז"ל תור"פ, וי"ל דהני מילי במידי שהקצאתן מאתמול, אבל הכא דמאתמול היו ראויין אגב המאכל, והקצאתן באה היום, ודאי שרו לטלטל אותן אגב ריפתא, והרא"ש [סי' ט"ו] כ' וז"ל, פי' ריב"א כשאוכל הפירי זורק הגרעינין מפיו לתוך הסל כשהלחם בו, אבל להניח לחם עליהו כדי לטלטל אסור, דלא התירו ככר או תינוק אלא למת בלבד. והרשב"א הביא ד' תוס', וכ' ועוד י"ל, דהתם שאני שמטלטל האיסור ממש ע"י ההיתר שעל גביו, אבל הכא שמטלטל ההיתר בעצמו, אלא שהאיסור ניטל עמו שרי, ואפי' לכתחילה נמי.

כא: אומרים לא יחם אדם וכו' ובי"ה מתירין.

כ' הרי"ף, ודוקא חמין לרגליו הוא דשרו ב"ה, אבל כל גופו לא וכו', אבל ביו"ט שרי לרחוץ כל גופו בחמין שהוחמו מערב יו"ט וכו', וכ' ע"ז הר"ן, וכבר כתבתי בפ' כירה מה שנ"ל שלדברי רבותינו בעלי התוס' [שבת לט: ד"ה ובי"ה] שאומרים דלהחם חמין ביו"ט לרחיצת כל הגוף מדאורייתא אסור, בחמין שהוחמו מערב יו"ט נמי אסור לרחוץ בהם כל גופו, גזירה עיו"ט אטו יו"ט וכו', אלא מיהו כיון דמדרבנן בעלמא הוא [בהוחמו מעיו"ט, גזירה אטו יו"ט וכו'ל], על דברי הגאונים ז"ל ראוי לסמוך. וז"ל הגרע"א, בתוס' פ"ג דשבת מבואר דלהחם חמין לרחיצת כל גופו אסור מדאורייתא וכן אסבר לה הרשב"א בחידושו שם, פלוגתת התוס' והרי"ף בחמין שהוחמו מעיו"ט אי שרי לרחוץ כל גופו, דתוס' ס"ל דלהחם לרחיצת כל גופו דאורייתא, ומשו"ה בהוחמו מעיו"ט אסור. וקשה לי, איך אפשר לומר דהוי דאורייתא, הא בכלל רחיצת כל הגוף ג"כ רחיצת פניו ידיו ורגליו, והוי רק מרבה בבישול לצורך רחיצת שאר הגוף וזהו שרי מדאורייתא, כדאמרינן בעירובין ניהום אגב אימיה. ועיין בהר"ן פ"ב דביצה גבי ממלאה אשה קדירה מים [לעיל זי., ומבואר בדבריו שם דאף דלהרבות בשיעורין כשמבשל לחולה ס"ל דאסור מה"ת, אבל להרבות במלאכת אוכל נפש ודאי מדרבנן הוא], וכמו דחזינן לב"ש דבראוי לשתייה יוכל להרבות מים אף יותר מכדי שתייה כמש"כ התוס' בשבת שם [ד"ה אח"כ ראויין לשתייה].

כא: לא יחם אדם וכו' ובי"ה מתירין, עושה אדם מדורה וכו'.

ומפרש בברייתא דאף בהיתר מדורה פליגי. וכ' הר"ן דטעמא דשרו ב"ה להחם ולעשות מדורה וכו', משום מתוך. וכ' ע"ז הגרע"א

בתוספותיו למשניות ז"ל, וק"ל דהא על כרחך אף בלא מתוך י"ל דמותר, דהוי כאוכל נפש עצמו, דאל"כ דליכא היתר, רק מדין מתוך, יקשה לרבה דמתקיף לעיל [יב.]. ממאי דבמתוך פליגי דילמא בעירוב והוצאה ליו"ט פליגי, וא"כ קיימין עתה דגם ב"ה לית להו מתוך, ואמאי התירו ב"ה הכא להחם לרחיצה ולעשות מדורה. ואפשר דלרבה היה באמת מוכח דב"ש וב"ה פליגי במציאות אם מקרי אוכל נפש ממש או לא, אבל לפי האמת דבמתוך פליגי, מהי תיתי לדחוק דפליגי בזה, כיון די"ל בפשיטות דלשיטתייהו אזלי בפלוגתייהו דמתוך.

וברש"י [ד"ה לא יחם] כ', ולא להבעיר אש בשביל רחיצה, וכ' ע"ז הרש"ש, לכא' מדוע לא פירש משום בישול, ונ"ל דבא ליישב קושית תוס' הגרע"א, לרבה לעיל [יב.]. דמשמע דס"ל דגם לב"ה לא אמרי' מתוך, א"כ מ"ט שרו הכא, לכן שיכל לפרש דכאן לא איירי אלא באיסור הבערה, ודומיא דמדורה, [ודיקא נמי דקתני לא יחם, דמשמע רק להפיג צינתן וכדרך שמשפירין קצת לרחיצת רגלים ולשתייה, ועיין בפ' כירה מ:]. ובהבערה איכא נמי מיעוטא "ביום השבת" בריש פ' ויקהל, ודרשינן ליה למעוטי יו"ט כדאמר שם [רבה] לענין הוצאה [מקרא דירמיה ולא תוציאו משא מבתים ביום השבת], וכמש"כ הרה"מ [בפ"א מהל' יו"ט ה"ד], [ובירושלמי פ' משילין סוף ה"ב] דריש כן להדיא, ומסיק שם ע"ז, תנינן תמן ב"ש אוסרין וב"ה מתירין [הביאו הרא"ש לקמן סי' כ"ב, והרה"מ שם] והאחרונים שנמשכו אחריי, דקאי על פלוגתתם בהוצאת קטן וכו'. עוד י"ל, דב"ה סברי הבערה ללא יצאת, עיין פסחים ה. בתוד"ה לחלק, ולקמן כג. בתוד"ה חרס, [דאי ללא יצאת, לא מיתסר ביו"ט, דלאו מלאכה היא] ור' נתן [דס"ל לחלק יצאת], יאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. [וכעין תירוציו כ' ג"כ בתפארת ירושלים ע"ד הגרע"א].

וז"ל הרשב"א [אפלוגתא דמדורה בברייתא], מהא שמעינן, דב"ש וב"ה במתוך שהותרה הבערה לצורך פליגי. והא דפליגי בפ"ק [יב.]. וכו' אמוראי, אי פליגי [ב"ש וב"ה] במתוך שהותרה הוצאה לצורך או לא, הכי קאמרי, מהא לא תשמעיניה, אלא דהכא שמעינן לה, ודכוותה איכא טובא בגמ' וכו'. [יעו"ש עוד].

[ולכא' מוכח דלא ס"ל כהרה"מ דאימעיט מ"ביום השבת" הבערה כהוצאה אף אי מודו ב"ה דלא אמרי' מתוך. ועכ"פ צ"ב מ"ט לא קבע דבריו אפלוגתייהו ברישא דמתני' בלא יחם וכו', דמתני' אלימא, וקדמה].

כא: אבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה.

כ' בפור"י, לכא' האי בעיא לא נפק"מ אלא לב"ש, [ועיין שיטמ"ק], וי"ל דנפק"מ גם לב"ה, דאם נימא דגם ב"ש מודו להא, על כרחך צ"ל כפירש"י דדמיה לאוכל נפש, דהא ב"ש לית להו מתוך כדאיתא לעיל [יב.], משא"כ אם נימא דב"ש פליגי עלה, על כרחך צ"ל דאין זה אוכל נפש, אלא דהותר לב"ה מטעם מתוך, [דדחוק לומר דפליגי בהא גופא אי הוי אוכל נפש, כמש"כ הגרע"א, הו"ד לעיל בסמוך]. ואפשר דנפק"מ לדינא, אם מותר לעשות מדורה ביו"ט שחל בערב שבת לצורך מחר, דאם נימא דהוא כמו אוכל נפש, מותר, כמו לבשל מיו"ט לשבת מטעם הואיל כמבואר בפסחים [מו:], משא"כ אם נימא דביו"ט גופא לא הותר אלא מטעם מתוך, אפשר דתרתני לא אמרינן, דהיינו "מתוך" ו"הואיל", אלא חדא, ואסור לעשות מדורה לצורך שבת.

כא. מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל.

כ' במלאכ"ש, אפשר לפרש שר"ל הואיל והן מקילין לכל ישראל, אין אנו יכולין להם דבר [אצ"ל לומר להם דבר], שהרי אינם עוברין על דברי ב"ה לגמרי, דאלת"ה משמע שהן דברים שאין להם לא טעם ולא ריח. או אפשר לומר שחכמים באו כמפרשים דבריו, כדי שלא יחשבו שהלכה כמותו ויקבלו הלכה לדורות כחומרנו.

כא: פתין גריצין וחררין.

פירש"י חרין שאופין ע"ג גחלים. ול' הרע"ב עיסה גדולה הנאפית ע"ג גחלים משום דבעיא היסק גדול, שהגחלים הולכות ועוממות [מתוך שהבצק עליהם. מאירי], וטירחא איכא. וז"ל הרמב"ן [בפ' התורה [בראשית מ' ט"ז] בשם רס"ג, והו"ד במלאכ"ש], והנה שלשה סלי חרי על ראשי, סלי לחם לבן כלחם המלך [וכ"פ בתיב"ע], מלשון ולא עתה פניו יחוורו, מן הארמית שתאמר ללבן חיוור, והוא הנכון, כי היה בכל הסלים מלחם המלך, ובסל העליון מכל מיני מאכל פרעה שהיה מעשה אופה, ולשון רבותינו במשנה פתין גריצין וחיורי, ואמרו בירושלמי רבנין שמעין ליה מן הדא, והנה שלשה סלי חורי על ראשי. עכ"ל.

כא: מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וכו'.

כ' הרשב"א, כלומר וא"צ להקנות קמחו לאחרים, דלא אמרו [לעיל יז]. צריך להקנות קמחו לאחרים אלא כשאופין לו בריוח, אבל בצמצום כדי חייו שרי. והלכה היא, דהא תנא בברייתא נמי דס"ל הכין, ולא אשכחן אמורא דפליג עליה, וכן פסקה הר"ז ז"ל, ואע"פ שלא כתבה הרי"ף ז"ל בהלכות [ועיין קרב"נ סי' ט"ז אות מ']. ומסתברא מדקתני אופין וצולין לו, דדוקא אחרים עושין לו, אבל הוא עצמו אינו עושה וכו', אבל בירושלמי משמע דאף הוא צולה לעצמו, דגרס"ה התם [ה"א] לא עירב ולא עירבו לו אחרים, ר' יצחק אמר צולה לו דג קטן וכו', שמואל אמר מדליק לו את הנר, מדאמרין מדליק ולא אמרין מדליקין, משמע דאף הוא מדליק לעצמו. [ועיין קרב"נ שם אות י']. והרא"ש [סי' ט"ז] הביא שיטה בעה"מ, ומקשה עלה ז"ל, וליתא, דאם יש אחרים שעירבו, יקנה להם קמחו ויעשו כל צרכו, ועוד, מאי קאמר משם כדי חייו שרו ליה רבנן, מה הוצרכו להיות זה, כיון שיכול להקנות להם קמחו, הלכך מיירי בדליכא מאן דעירב, ומשום כדי חייו התירו לו לעשות דבר מועט, ואופין ומבשילין אבני ביתו קאי, [ולכא"ו ס"ל דבמקום דאיכא אחרים שעירבו, ליתא להתירא דכדי חייו, כיון שיכול להקנות, וכקושיא בתרייתא שהקשה. וגם ממש"כ דמיירי בדליכא מאן דעירב, ולא קאמו אפילו בדליכא, ודלא כמבואר ברשב"א דלעולם שרי כדי חייו אלא דאם רוצה בריוח יקנה קמחו]. וצ"ת.

כב. אלא אמר אביי כגון שעירב לזה ולא עירב לזה וחנניה היא וכו'.

הקשה הגרע"א, תמוה לי וכו', הא הטמנה בעצמותה ליכא מלאכה, אלא מה דאסור בשבת להטמין באינו מוסיף הבל, היינו משום דשמא ימצא קדירתו צוננת וירתיחנה, וא"כ הכא ביו"ט אמאי לא יטמין, הא אף אם ירתיחנה, הא לגבי מלאכת הרתיחה דהיא בישול, מותר מצד עירוב תבשילין דבישל מבעו"י. [דהא עירב לזה ר"ל שאפה ובישל מבעו"י לשם עירוב], וצע"ג. [א"ה, לכא"ו יש לדון דחיישי' שמא ירתיחנה סמוך לשבת, דלא שייך בההיא שעתא למימר הואיל ואי מיקלעי ליה אורחין, ועירובו שעשה בתבשיל לא מהני להרתחה זו, וממילא יש לאסור ההטמנה, מכח גזירה שמא ירתיחנה אז, והוצרך לעירוב אהטמנה, דמהני הטמנתו לאורחין דמיקלעי באותה שעה, כיון שאין תועלתה אלא להעמיד חום התבשיל].

כב. מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר.

ומסיק דהוי מכשירי אוכל נפש. והקשה בקוב"ש [אות נ"ו] דהא כיבוי לצורך אוכל נפש שרי כמו בבישרא אגומרי [כג.], וא"כ נימא מתוך לצורך הנאת היום, כמו במשחקין בכדור דמותר להוציא ד' אמות ברה"ר, וה"נ לישתרי לכבות הנר להתיר תשה"מ, וצ"ל דדוקא היכא דנהנה מהמלאכה עצמה שרי, אבל הכא אינו נהנה מגוף הכיבוי, אלא שהכיבוי מסלק המונע מליהנות, ובכה"ג לא שרי משום מתוך. ואף דמותר לשחוט כדי להתיר האכילה, היינו משום דהתם מתקן את המאכל עצמו שיהא ראוי, כמו מבשל ואופה, וה"נ אילו היתה האשה עצמה אסורה ומתירה לתשה"מ ומתקנה, שרי, אבל הכא המניעה אינה מהאשה, אלא בהנר, וא"כ אינו עושה התקון בגוף הדבר שנהנה ממנו, וזה הוי מכשירין [ולא שרינן אפי' משום מתוך]. וז"ל המאירי לקמן [כג. בד"ה ופסק הדברים], יש שואלין מאחר שבבשר ע"ג גחלים אתה מתיר את הכיבוי, נאמר מתוך שהותר הכיבוי לצורך מותר שלא לצורך, ותרצו, שמאחר שאין הכיבוי מכשיר את המאכל, אין לומר בו מתוך.

כב. אפשר לו לעשות מחיצה.

הקשה הט"ז [בסי' תקי"ד סק"ב] דהא בסי' שט"ו ס"ב אסרינן לעשות מחיצה בשבת בפני הנר בשביל תשה"מ, משום דהויא מחיצה המתרת, ומאי שנא דשרינן הכא, ותיריך, דמן הדין קיי"ל כר' יהודה דמותר לכבות, אלא שאין מורין כן, וא"כ אין תועלת גמור בעשית המחיצה, והו"ל כמחיצה הנעשית לצניעות בעלמא. [וצ"ב, דסו"ס כל זמן שלא כיבה, המחיצה הוא המתרת, ומאי מהני שבידו לכבות כר"י דמתיר]. ומדברי הד"מ באו"ח שם מבואר דמפרש לה לסוגיין בעושה המחיצה מערב יו"ט וכורכה ומשייר טפה, דשרי ביו"ט להוסיף עליה. והמג"א שם [סק"ג] חילק, דאה"נ דבמחיצה כשרה ואור הנר נראה למעלה ממנה אסור לעשותו בשבת, דאז הוי מחיצה המתרת דנעשה רשות אחרת, [ושרי בהאפלת טלית, כמבואר בסי' ר"מ סי"א], והכא איירי שתעלה המחיצה באופן שלא יראה הנר, דהוי ככיסוי בעלמא.

כב. מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח וכו', מסייע אין בו ממש.

כ' הגרע"א, וא"ת הא אם לא יעמוץ ויפתח, לא היה הנכרי יכול לכחול, וא"כ מאי שייטי דמסייע הכא, והוי זה אינו יכול זה אינו יכול דחייב, ומסייע דבכל הש"ס היינו כשיכול הדבר להיות בלעדו, כמו זה יכול זה יכול, משא"כ בזה אינו יכול זה אינו יכול. וי"ל דתרי מיני מסייע הם, מסייע דהכא דאיפליגו ביה, ושאר מסייע שבש"ס, תרי ענינים הם, דכל מסייע שבש"ס היינו דמסייע בגוף הדבר, אלא דמיקרי מסייע מצד דגם בלעדו היה הדבר אפשר לעשותו, אבל מסייע דהכא הוא להיפך, דא"א הדבר להיות בלעדו, אלא נקרא מסייע מצד מה דאינו עושה בגוף הדבר, אלא גורם ומיכין למלאכה, דגמר דעומץ ופתח אינו עושה עצם מעשה כוחל, דהא אינו נותן הכחול לעיניו, אלא עושה הסיבה שיוכל הנכרי לכחול, ולא קשיא מעתה מזה אינו יכול זה אינו יכול, דהתם שניהם עושים עצמות המלאכה היינו ההוצאה משא"כ הכא וכו'.

וניחא השתא מה דמשמע דרב זביד סובר הכא דמסייע דהכא יש בו ממש ואסור לכחול ע"י נכרי, ואילו בפ' המצניע [צג.] אית ליה לרב זביד דמסייע אין בו ממש, משום דבאמת תרי ענינים הם, ואינו תלוי זה בזה כלל. אבל מה אעשה שרבותינו בעלי התוס' ז"ל הקשו בפ' המצניע [שם בד"ה א"ר זביד], מדר"ז דהתם אדר"ז דהכא, ותירצו בטורח ודוחק רב. ודעתם רחבה מדעתנו. [א"ה, מלשון רש"י [בד"ה עמיץ] שכ' סוגר ופותח ריסי עיניו להכניס הכחול, משמע לכא"ו דלא איירי במה שפותח כדי שיוכל העכו"ם להכניס וליתן הכחול בהעין, אלא דע"י פעולת הסגירה והפתחה, נכנס הכחול היטב למקום הראוי לו בעין, והרי זה מסייע בהמעשה ממש, אלא דבלא"ה נמי היה נכנס מאליו ע"י נתינת העכו"ם. [וגם מדהזכיר הסגירה, דלפי הבנת הגרע"א שסיועו במה שפותח העין שיוכל העכו"ם ליתן בה הכחול, מה לו להזכיר הסגירה]. ויל"ע].

כב. בתוד"ה והמסתפק. אינו ר"ל מפני שממהר כיבוי וכו', אלא היינו טעמא הואיל ובאותה שעה וכו', ולכן נראה ככיבוי.

כ' השפ"א, נראה דלשון זה לאו דוקא, דהא חייב משום מכבה איתמו, וכוונתם, דהיכא דבשעת מעשה נראה ככיבוי ולבסוף יהיה כיבוי לגמרי, גרם כיבוי כזה חייבין עלה, דהא דממעטין התם בפ' כל כתבי מדכתיב לא תעשה מלאכה הא גרמא שרי, היינו באינו ניכר שום כיבוי בשעת מעשה. [אמנם בתור"פ ליתיה להאי לישנא דנראה ככיבוי, דז"ל, שבאותה שעה שהוא מסתפק, מכבה קצת ומכה אורו, דהא לא צייל נהוריה כי ליכא רק מעט שמן. ולשון הרא"ש [סי' י"ז] בשמם, דכשממעט השמן ומרחיקו מפי הנר שהוא דולק, מיד כהה אור הנר ואין דולק יפה כבתחילה והוה ליה מכבה].

והרא"ש הקשה על דבריהם, מדתנן בשבת [כט:]: לא יתן אדם שפופרת של ביצה על פי הנר דילמא אתו לא יסתפוקי מיניה, והיינו על כרחך מפני שממהר כיבוי כשמסתפק משמן שבשפופרת, דהא אינו מכחיש אור הנר כלל, שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מן השפופרת מטפטף תמיד, וביש"ש [סי' כ"ח, והו"ד בקרב"נ אות ע'] ובתפארת שמואל תירצו, דלתוס' חיישי' שמא יסתפק מכל השמן שבשפופרת שיפסוק

הטיף טיף מיד, או שמא יקחנה כולה. והרש"ש ציין לדבריו אהיה מתני', ושם כ', דלהמבואר בתו"ט שם דהמסתפק מן השפופרת לית ביה כיבוי דאורייתא, וכן מבואר בלשון הרמב"ם [פ"ה מהל' שבת הי"ב] לא יתן אדם וכו' גזירה שמא יקח מן השמן וכו' ואסור ליהנות בשבת מן השמן שהודלק בו וכו' מפני שהוא מוקצה וכו', ומשמע דאיסורא איכא אבל חיובא ליכא, ולפ"ז לא קשיא קושית הרא"ש.

ומסיק הרא"ש, הלכך נ"ל טעמא דמסתפק מן הנר משום דממהר כיבוי, ואף רבנן דר' יוסי מודו בהאי גרם כיבוי דחייב, דעד כאן לא פליגי התם אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק, אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע שמה הדליקה, אבל הכא השמן והפתילה שתניהן גורמים את הדליקה, והממעט מאחד מהם וממהר את הכיבוי, חייב. ועיין בשפ"א שנסתפק לדעת הרא"ש, אם השמן רבה בנר שאפי' אחר שנסתפק יהיה דולק עד מוצ"ש ויו"ט, דלפי טעמו משום דמעשה זה חשיבי כיבוי, ליתסר אפי' בכה"ג כיון דעכשיו בשעה שנסתפק הוא שבת ויו"ט, הוי כמכבה בשבת ויו"ט, וכן משמעות הגמ' דלא חילקו בין אם השמן הרבה בנר או לא. [דאע"ג דגמר הכיבוי הוא במוצ"ש, מ"מ כיון דנגמר ע"י עשיה דידיה בשבת, חייב. כדמשמע בירושלמי בשבת [פ"א ה"ו] עיי"ש. אכן בדברי רבינו זצ"ל בשבת [קז]: בד"ה אמר שמואל השולה דג], משמע דבכה"ג פטור. [וכן נקט בפשיטות בקוב"ש כאן [אות נ"ה] דבכה"ג להרא"ש פטור, ולתוס' חייב]. הוספת חתנו], ולפי' התוס', אי כל הכיבוי הוא ע"י שמכחה אורו, פשיטא דחייב אפי' יהא דולק עד מוצ"ש. אך לפמש"כ בכוונת התוס', דבנראה ככיבוי חייב בגרם כיבוי דאח"כ, א"כ גם לדבריהם יש להסתפק כמו להרא"ש וכו' והדעת נוטה להחמיר.

[וממש"כ הרא"ש עוד, דהיינו טעמא דנותן שמן בנר [חייב משום מבעיר] משום דמאריך בהבערתו, דאילו לא נתן שמן בנר היה כבה כשיכלה השמן שבנר, ומה שהוא דולק מכאן ואילך הוי כאילו הוא הדליק, לכאוי יש ללמד כהך צד שכ' בברכת פרץ [פ' ויקהל] דלמלאכת הבערה מיקרי משום מציאות האש [דבזה ס"ל להרא"ש דאף כשהאש קיימת, כל שמוסיף בזמן קיומה ע"י נתינת שמן, הוי כמדליקה], דלאידך צד שכ' שם שעיקר המלאכה מפאת ששורף ומכלה את הדבר, אין חיובו של הנותן שמן בנר משום שמאריך הזמן שהאש דולקת, רק במה שעושה ששמן זה הנוסף יכלה ע"י האש. ויל"ע במוסיף שמן לנר שבלא"ה עתיד לדלוק עד מוצ"ש מחמת ריבוי שמנו, אלא דע"י הוספה זו ידלק עוד, אי מיחייב משום מבעיר, וכעין ספיקא דהשפ"א במכבה].

כב. בתוד"ה והמסתפק, ומכאן יש להתיר וכו' לחתוך למטה ממנה וכו' אינו מכחיש מאור שלה כלל.

והגה"א בשם או"ז אסור, ועיין בתפארת שמואל דלדעת הרא"ש דטעמא דמיחייב במסתפק שמן מהנר משום שממעט זמן שדולק, ה"נ חייב, מיהו בחתיכות קטנות אינן חייב אם יטול חתיכה אחת. וז"ל המאירי, ובקצת חיבורים וכו' ראיתי שהתירו ג"כ לחתוך מנר של שעוה אע"פ שהוא דולק, שהשעוה ג"כ מחלקים דקים היא מחוברת, ואינה כשמן שאינו אלא גוף אחד, ודברים מתמיהין הן.

כב. בתוד"ה והמסתפק, ודוקא לחתוך באור וכו'.

ואפ"ה לא שרו אלא בשל שעוה, ומשום דאין מכחיש האור בחיתוכו, אבל בלא"ה אסור, וכן בשמן אסור אפי' ע"י הדלקת פתילה [א"כ נימא דאותו דבר מועט שמתמעט השמן בשעת הדלקת הפתילה האחרת, לא חשיב כיבוי, דאין כאן מיעוט אור הניכר]. וז"ל הר"ן [בד"ה והמסתפק], מיהו להוסיף בה פתילות, כתבו דשרי, דכולה הדלקה היא, דאלת"ה, אסור להדליק שתי פתילות בנר אחד, דהא א"א להדליקן כאחת, אלא ודאי שרי, וה"נ משמע לי מדאמרין לקמן [כג]. מיזדי דהוה אבשרא אגומרי [דשרי אע"פ שממהר כיבוי הגחלים, משום צורך אוכל נפש, וה"נ בהדלקה זו]. ובשיטמ"ק כ' וז"ל, ונחלקו הראשונים ז"ל אם מותר להוסיף פתילות בנר הדולק מבלי תוספת שמן, מפני שגורם כיבוי לפתילה הנדלקת קודם זמנה. ונראה דעת הראב"ד ז"ל שהתיר, דכל שהוא עושה בדרך הבערה לצורך מותר, שאל"כ, אסור להדליק בנר

שתי פתילות בזאח"ז, ולא ראינו זריז בדבר זה וכו'. עכ"ל. [ואולי תליא בכוונתו, דהר"ן והשיטמ"ק איירי כשכוונתו להוסיף נרות, ומיקרי מעשה הדלקה ולא מעשה כיבוי, והתוס' איירי כשכוונתו למעט השמן כדי שתכבה הפתילה הראשונה, ובזה חשיב ליה כמסתפק מן השמן. ועצ"ת].

כב. בתוד"ה אין מכבין. מכאן יש למחות בנשים שרגילות להסיר הפתילה מתוך השמן כשהיא דולקת ומשימין אותה על הקרקע.

וז"ל הרא"ש [סוס"י י"ז], ואין ליטול פתילה דולקת מנר זה וליתן בנר אחר, דמידי שסילקה מן הנר הוי ליה מכבה [ר"ל לפי' תוס' דכשממעט השמן הוי מכבה, פשיטא דאין ליטול פתילה דהוי מכבה, אלא דצריכה לומר אף לפירוש רבינו דלא הוי אלא גרם כיבוי, מ"מ מודו בזה וכו'. ל' קרב"נ אות פ'], ומה הועיל אם חזר והדליק, [ואדרבה, יש לדון דבנתינתה בנר אחר עובר גם משום מבעיר. ויל"ע היכא שמחזירה לנר הראשון כבתחילה, אם תיקן מה שעבר בנתינתה, או דילמא לא שניא אחר לא שניא לנר זה. כבוי דעבד עבד. וז"ל השיטמ"ק, אסור ליטול ביו"ט מן השמן שבנר אחר [אצ"ל אחד, או דנקודתו בפת"ח אחר] שהוא דולק, ואפי' ליתן אותו בנר אחר, ואם נטלו, יש לו להחזירו קודם שיכבה].

כב. וכמה פת עבה.

ופירש"י שהתירו ב"ה. ובפסחים [ז]. כ', וכמה פת עבה טפח, ואפ"ה שרו ב"ה, אבל טפי מטפח לא. וכ' הצ"ח שם, דקשיא ליה וכי טעמא דב"ש אתא לפרושי, לכך פירש דה"ק וכמה וכו', כדי להורות דב"ה אינן מתירין יותר מטפח. ויל"ע א"י ב"ש שרו בפחות מטפח, [דהכי מסתברא מדלא פירשו שעור פת עבה שאסורה], אבל א"כ נמצא דפליגי בטפח מצומצם דוקא].

כב. מתקיף לה רב יוסף וכו' מאי פת עבה פת מרובה.

בשו"ע [סי' ת"ר ס"ה] פסק דאין עושין בפסח פת עבה טפח, וכ' המג"א [סק"ה] וז"ל, ג"ל דבדיעבד מותר, דהא כל הפוסקים השמיטוהו, אלמא ס"ל דלמסקנא דגמ' דמוקי לה פת מרובה, א"כ שרי לעשות פת עבה, לכן אין לאסור בדיעבד, [וביאר במחה"ש, דאי ס"ד דבעבה א"א לשמרו, א"כ לא נדע כמה שיעור עביו וכו', ושמא כשיעור אצבע ג"כ מיקרי עבה, והו"ל לחכמים לבאר שיעור עביו, אלא ודאי דבכל ענין שרי ואפי' עבה יותר מטפח. ולחם הפנים לא משום חשש חימוץ לא נעשה יותר מטפח, אלא שמצותו בכך. א"ה משמע דלרב הונא, האי דלחם הפנים בטפח משום חשש חימוץ הוא, ומש"כ רש"י דאין פנים פחותין מטפח, הוא למימר דמה"ט אינו פחות מטפח, אבל הא דאינו יותר מזה, משום חימוץ הוא. ולמסקנא צ"ל דיליף מהך דיש לו פנים גם דאינו יותר מטפח. ויל"ע]. עכ"ל המח"ש].

והשפ"א כ"כ מסברא דנפשיה, ושוב הביא ד' המג"א וכו' ע"ז וז"ל, אבל לא ביאר איך יהיה מותר למסקנא, [דמנ"ל הא דהדרי בהו ממאי דהוה ס"ד מעקרא לאסור [וכן הקשה בבאה"ל שם יעו"ש], הוספת חתנו]. ויל"ל באופן זה, דודאי אין ראייה כלל דבעבה א"א לשמור מחימוץ, רק למאי דהוה ס"ד דגמ' לפרש דפליגי בהכי, להכי הוה קשיא להו כמה פת עבה, פי' כיון דפליגי לענין חימוץ באיזה שיעור פליגי ולמה סתמו דבריהם, וביאר רב הונא דפליגי בטפח, שכן מציינו בלחם הפנים. וע"ז מתקיף רב יוסף דאם תאמר דשייך חשש חימוץ, אין מלחם הפנים ראייה, וא"כ אכתי לא הו"ל למיסתם, על כן מסיק דלא פליגי לענין חימוץ רק למלאכת יו"ט, ושוב אין לנו הוכחה כלל דשייך ביה חשש חימוץ.

כב. מכבדין בית המיטות.

כ' המאירי וז"ל, פי' כבוד הבית אסור בשבת ויו"ט משום השואת גומות שנאסרה משום בונה, ואע"פ שהוא דבר שאינו מתכוין, הרי הוא כפסיק רישיה שאי אפשר לבית בלא גומות, ואמר עכשיו, שלא נאמרו הדברים אלא בכבוד הבית, אבל קרקע שבין המיטות שהיו מסובין בהם לאכילה, שהוא מקום מועט, ושמיכבדין אותו בכל יום שלא יעלה שום אבק למסובין, מסתמא אין שם גומא. [ולפ"ז לכאוי מתיר ר"ג גם בשבת, [ודקתני במתני' ביו"ט, קאי אמוגמר לחודיה, ולא אמכבדין דלעיל מיניה], אבל הרא"ש [סי' כ"א] כ' דבית המיטות דוקא התירו משום פיורין,

ממקום שהכליות יועצות היא ניטלת, ועוד, מה לימד הכתוב הואיל ואין לו. ודברי הרשב"א כאן לכאוף כהנך י"מ שברש"י דפסחים]. אבל בתוספתא משמע דבין זה ובין זה אסור, דתני במעשה דתנודוס טלאים המקולסין.

כב: אבעיא להו מהו לעשן וכו'.

רש"י פי' דהנידון אי מקרי שוה לכל נפש. וז"ל התוס' רי"ד, נ"ל דהני אמוראי ס"ל כר"ג דלהריח שרי, ולגמר את הכלים אסר, ולעשן את הפירות בבשמים פליגי, אם הוא דומה עישון הפירות לגימור הכלי ואם לאו, דרב אסר, דכי היכי דגימור הכלים אסר משום דמחזי כמתקן מנא הם, ה"נ עישון הפירות אסור דהוי כמתקן פרי, ושמזאל אמר מותר, דדוקא גבי כלים נאסר התיקון, אבל פירות, כל תיקון שאתה עושה בהם מותר, וכמו שלהריח מותר גם לעשן הפירות מותר.

כב: ונימא מר מפני שהוא מבעיר.

כ' המהר"ם ש"י, דלפי מש"כ תוס' בסמוך [כג. בד"ה ע"ג חרס, דאיסור הבערה ביו"ט תליא בפלוגתא דתנאי, דאי הבערה ללאו יצאת, אינה מלאכה ושריא ביו"ט, ואי לחלק יצאת, מיתסרא, אי לאו משום אוכל נפש], אפשר ששמע כן ממנו דס"ל לחלק יצאה, או רצה לדעת אם ס"ל כן.

וביו"ט ולא בשבת, דגם אהא קאי מאי דתני "ביו"ט", ומשום דבגדי מקולס תנן בלילי פסחים, תנא הכא ביו"ט. תפא"י]. ואין חוששין שמא יבא מהיתר זה להיתר גדול ממנו, ר"ל לכבד את הבית, ולדעת חכמים אנו גוזרים בכך ואין מכבדין כלל.

א"ה, ממש"כ בתחלת דבריו שאי אפשר לבית בלא גומות, משמע דאי מספקא לן אי איכא התם גומות, אין לאסור, אע"פ שאם יש גומות הרי הוא משוה אותם בכיבודו, ולכאוף הוא סייעתא להט"ז [סי' שט"ז סק"ג, ועיי"ש בבאה"ל ד"ה ולכן, דשו"ט בדבריו] דמותר לסגור תיבה שמסופק אם יש זבובים, ולא אסרינן משום פסיק רישיה, אמנם מסוף ד' המאירי משמע איפכא, שהרי כ' דבין המטות **מסתמא** אין שם גומא, הא מספק אסור, וליכא למשמע מינה].

כב: ועושין גדי מקולס בלילי פסחים, וחכמים אוסרין.

כ' הרשב"א ז"ל, יש מפרשים דדוקא נקט גדי, לפי שאין לו אליה מיחזי כמאן דסלקא לגבוה, אבל שה מקולס אין לחוש, דישי לו אליה ואליתו מוכחת עליו. [א"ה, יל"ע בההיא דפסחים] צו: דריש מקרא לרבות פסח לאליה, ומקרא אחרינא דריש לימד על העז שאינה טעונה אליה, ופירש"י [בד"ה ואם] ז"ל, יש מפרשין עז אין לו אליה, וטעות הוא בידם, שהרי